

**Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo**

Alma Malkoč

**OSAMOSVAJANJE MLADOSTNIKOV PO ZAKLJUČENEM
REJNIŠTVU**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2019

**Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo**

Alma Malkoč

**OSAMOSVAJANJE MLADOSTNIKOV PO ZAKLJUČENEM
REJNIŠTVU**

Diplomsko delo

**Mentorica: doc. dr. Nina Mešl
Študijski program: Psihosocialna pomoč in podpora**

Ljubljana, 2019

Podatki o diplomski nalogi

Ime in priimek: Alma Malkoč

Naslov naloge: Osamosvajanje mladostnikov po zaključku rejništva

Kraj: Ljubljana

Leto: 2019

Št. strani: 48

Št. prilog: 3

Mentorica: Doc. dr. Nina Mešl

Ključne besede: osamosvajanje mladih, mladostniki, rejništvo, zaključevanje rejništva, center za socialno delo, zaposlitev, stanovanje.

Povzetek: Namen diplomske naloge je prikazati izkušnje mladih ljudi ob zaključevanju rejništva in njihovo soočanje s preходом v samostojno življenje. V teoretičnem delu je predstavljena definicija družine. Pišem o matičnih družinah kot družinah s številnimi izzivi in rejniških družinah kot obliki socialnega starševstva. Opredelim rejniško dejavnost in predstavim značilnosti življenja mladih v današnjem svetu. V empiričnem delu naloge so predstavljene izkušnje osmih mladih ljudi, ki so z rejniško dejavnostjo zaključili v obdobju zadnjih desetih let in se osamosvojili. Osebe, vključene v vzorec, so z rejniško dejavnostjo zaključile v zakonsko dovoljenem obdobju – najdlje do 26. leta starosti. Vzroki za zaključek rejništva so bili različni, npr. zaključek šolanja, posvojitev, nosečnost, redna zaposlitev in pripravljenost na samostojno življenje. Pri pripravi na zaključek rejniške dejavnosti so pomembno vlogo imeli rejniki, ki so jih s pogovorom pripravljali na odhod iz rejniške družine ter jim pomagali pri samostojnem življenju.

Keywords: independence of youth, youth, foster care, termination of foster care, social work center, employment, residence.

Abstract: The purpose of the bachelor's thesis is to present the experiences of young people in the time of termination of foster care and their coping with the transition to an independent life. In the theoretical part, a definition of the family is presented. I write about parent families as of families with numerous challenges and about foster families as a form of social parenting. I define foster care and present the characteristics of the life of youth in today's world. In the empirical part of the thesis, experiences of eight young people are presented. Their foster care was terminated in the period of the recent ten years and they became independent. Foster care of the persons included in the sample was terminated in the legally allowed period – no later than at the age of 26 years. The reasons for the termination of the foster care were various, e.g. completion of schooling, adoption, pregnancy, regular employment, and being ready for an independent life. When preparing for the termination of foster care, foster parents played an important role. They were preparing their foster children to the departure from the foster family by means of conversation and were helping them in their independent lives.

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem svoji mentorici doc. dr. Nini Mešl za mentorstvo in strokovno vodenje, nasvete in ideje, predvsem pa za potrpežljivost in čas, ki mi ga je namenila ob pisanju diplomskega dela. Zahvala gre tudi vsem mojim sogovornikom, saj brez njih ne bi mogla priti do dragocenih izkušenj, ter so v veliki meri pripomogli k pisanju zaključnega dela.

Nenazadnje pa bi se rada zahvalila predvsem svoji družini za vso podporo, ki so jo izkazali v tem času, ter so verjeli vame, ko sama tega nisem zmogla. Prav tako bi se zahvalila vsem prijateljem, ki so mi nesebično stali ob strani in me podpirali.

Morda ste začasni v njihovem življenju. Morda so oni začasni v vašem. Ampak nič ni
začasnega v ljubezni in lekciji.

Tonia Christle

Predgovor

V današnjem svetu se otroštvo podaljšuje in vse več je mladih odraslih, ki do poznih let ostajajo doma, saj nimajo lastnih dohodkov in virov, da bi vzpostavili samostojno življenje. Podaljšuje se šolanje, mladi delajo kot študenti prek študentskih servisov in kratkotrajnih zaposlitev, vendar nimajo konkretnega stalnega dohodka. Vloga družine je tako pri mladih odraslih še vedno izrazita in nudi ogromen vir podpore v trenutni življenjski situaciji. Vsi pa nimajo te podpore.

V sklopu diplomske naloge se zato osredotočim na osamosvajanje mladih po zaključku rejništva. S pomočjo intervjujev raziščem njihov prehod iz rejništva v samostojno življenje, torej njihov prehod iz mladostništva v odraslo življenje. Pri tem se osredotočim na mlade, ki so v zadnjih desetih letih z rejništvom zaključili ob polnoletnosti oziroma ob zaključku šolanja.

V teoretičnem delu naloge povzamem teoretične koncepte, ki se mi zdijo relevantni glede na izbrano temo raziskave, ter tako predstavim definicijo družine. Pri tem razlikujem med matično družino kot družino s številnimi izzivi in rejniško družino, ki jo lahko opredelimo tudi kot socialno starševstvo. Rejništvo opredelim kot začasni ukrep, ko matična družina (začasno) ni primerna za otrokov razvoj. Pri tem pojem matična družina uporabljam, ko mislim na biološke starše otroka ali posvojiteljsko družino otroka. Predstavim tudi socialno delo v rejništvu ter kako strokovni delavci in strokovne delavke delajo z rejniško in kako z matično družino. Prav tako se osredotočim na mlade, ki se nahajajo na prelomnici ob prehodu v samostojnost in opišem, kako se prehod v odraslost danes razlikuje od tovrstnega prehoda v preteklosti, saj ne poznamo več točno začrtanih meja prehodov. Osredotočim se tudi na proces osamosvajanja in vlogo družine pri prehodu v odraslost.

Kazalo

1	TEORETSKI UVOD	1
1.1	Definicija družine	1
1.1.1	Matična družina kot družina s številnimi izzivi.....	3
1.1.2	Rejniška družina kot socialno starševstvo	4
1.2	Rejništvo	6
1.2.1	Zaključevanje rejništva.....	7
1.2.2	Otrok med dvema družinama	9
1.3	Socialno delo na področju rejništva.....	11
1.3.1	Socialno delo z družino	11
1.3.2	Delo z rejniško družino.....	13
1.3.3	Delo z matično družino.....	14
1.4	Prehod v samostojnost	15
1.4.1	Mladi in mladost.....	16
1.4.2	Socialna ranljivost mladih	17
1.4.3	Osamosvajanje mladostnika	19
1.4.4	Vloga družine pri osamosvajanju mladostnika.....	21
2	PROBLEM.....	23
3	METODOLOGIJA.....	25
3.1	Vrsta raziskave.....	25
3.2	Merski instrument in viri podatkov	25
3.3	Populacija in vzorčenje	25
3.4	Zbiranje podatkov	26
3.5	Obdelava in analiza podatkov	27
4	REZULTATI.....	30
4.1	Zaključek rejništva in priprave na zaključek rejništva	30
4.2	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje.....	31
4.3	Pot k samostojnosti in osamosvajanje	33
4.4	Potrebe v času zaključevanja rejništva in ob prehodu v samostojno življenje	34
4.5	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji	35
5	RAZPRAVA	36
6	SKLEPI	41
7	PREDLOGI	43
8	VIRI IN LITERATURA	45
9	PRILOGE.....	49
	Priloga A: Vprašalnik	49
	Priloga B: Odprto kodiranje.....	50
	Priloga C: Osnovno kodiranje.....	80

Kazalo tabel

Tabela 1: Predstavitev značilnosti vzorca26

Tabela 2: Odprto kodiranje.....28

1 Teoretski uvod

1.1 Definicija družine

Osrednja povezovalna enota med temami, ki se prepletajo znotraj diplomskega dela, je družina. Za razumevanje dogajanja znotraj rejništva in socialnega dela v rejništvu namreč potrebujemo znanje o dogajanju znotraj družin nasploh. V diplomski nalogi se prav tako opiram na koncepte socialnega dela z družino, zato je za razumevanje celotnega procesa najprej potrebna definicija družine. Na vprašanje, kaj družina sploh je, pa ne moremo podati enoznačnega odgovora.

Do tega sklepa so prišli tudi številni strokovnjaki na področju družine, ki se ukvarjajo z vprašanjem, kaj je družina in ali kaj takega kot družina sploh obstaja. Prav tako se postavljajo vprašanja o tem, ali se sploh lotiti poskusa definicije družine, in če družina kot taka ne obstaja, ali potem sploh obstaja socialno delo z družino (Mešl, 2008, str. 76).

Vprašanja so sicer kompleksna, vendar je na njih mogoče odgovoriti. Družina obstaja, vendar ne za vse v enakih oblikah in pomenih. Vsak vidi družino na svoj način in njen pomen oblikuje na podlagi lastne izkušnje. Kar en posameznik vidi kot družino, morda drugi ne bo. Enoznačne definicije družine tako ne moremo podati in enakega mnenja so tudi strokovnjaki.

Za socialno delo pa to niti ni potrebno. Pomembna sta zavedanje in upoštevanje pluralnosti družinskih oblik. Družinskega življenja namreč ne moremo razumeti statično, saj se čez čas vseskozi spreminja. Predvsem danes smo priča vse večjemu prehajanju iz enega načina družinskega življenja v drugega (Keržan, 2008, str. 23).

V obdobju zadnjih nekaj desetletij smo priča pomembnim spremembam oblik družinskega življenja, ki se odmikajo od modela nuklearne družine kot neolokalne skupnosti heteroseksualnih poročenih parov z otroki. Družinsko življenje v Sloveniji tako postaja vse bolj raznovrstno (Švab, 2006, str. 63). Pomembnost zavedanja pluralnosti družinskih oblik pa poudari tudi Wise (kot navedeno v Mešl, 2008, str. 92), ki opozori na to, da se pri socialnem delu z družino srečujemo s številnimi družinami, ki v veliki meri ne dosežejo znanih definicij družine – to so npr. otroci v rejništvu, sorodniki razširjene družine, istospolni partnerji in njihovi otroci, družinski člani, ki delajo v tujini, otroci, ki prehajajo od enega k drugemu staršu, ko si delita skupno skrbništvo, družinski člani, ki so v zaporu, itd.

Strokovni delavci, ki delajo z družino, morajo tako biti sposobni videti, kaj se dogaja znotraj družine, to dogajanje strokovno poimenovati in razumeti, da ima vse, kar vemo o

družinski stvarnosti, svojo podobo v vsaki družini (Sadovsky, 2003, str. 12). Za delo z družino zato potrebujemo odprte in sprejemajoče definicije. Hartman in Laird (kot navedeno v Mešl, 2008, str. 94) podata odprto definicijo družine, ko pravita, da družino definirata dva ali več posameznikov, ki se odločijo, da so družina. Med seboj si delijo življenjski prostor in zadovoljujejo čustvene, fizične, duhovne, intelektualne in družbene potrebe.

Pravno gledano pa v 2. členu *Družinskega zakonika*, v nadaljevanju DZ (Uradni list RS, št. 15/17), družino opredelimo kot življenjsko skupnost otroka (ne glede na starost), z obema ali enim od staršev, z drugo osebo, ki skrbi za otroka in ima po zakonu do otroka pravice in obveznosti.

Družinska skupnost je tudi prvi socialni sistem otroka, ki s svojimi značilnostmi vpliva na osebnost otroka v vseh fazah razvoja. Otrok si svojih pomembnih drugih ne more izbrati, ampak mora internalizirati svet, ki ga pomembni drugi določajo zanj. Otrokov svet se namreč oblikuje v času primarne socializacije, ko otrok pridobi zaupanje v pomembne druge kot osebnost in v to, da je svet takšen, kot so ga določili (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 23–24).

Ker enoznačnega odgovora o tem, kaj je družina, ne moremo podati in ob prebiranju literature naletimo na kar nekaj opredelitev, je pomembno osvetliti tisto, kar je deljenim mnenjem skupno. Večina avtorjev družino enotno opredeli kot skupnost. Gre za okolje, v katerem bivamo in ima v razvoju posameznika pomembno vlogo. V nadaljevanju se zato bolj kot na definicijo družine osredotočim na pomen družine v življenju posameznika

Družina predstavlja institucijo zasebnega življenja, kjer se oblikujejo za ljudi pomembni socialni odnosi. Za razliko od drugih socialnih skupin, v katerih bivamo, nas poziva k temu, da se odzivamo na potrebe članov, v druge skupine smo namreč vključeni le določen čas in precej omejeno (Ule, 2008, str. 81). Družina je prostor, v katerem otrok doživi izkušnje s pomembnimi drugimi odraslimi osebami in jih nato prenese v življenje ter v odnose z drugimi, ki so zunaj družinskega okolja. Predstavljala naj bi tudi prostor ustvarjanja občutka varnosti, zaupanja in zaželenosti, kar predstavlja pogoj za otrokov razvoj, vendar to ni vedno tako (Sadovsky, 2003, str. 10). Tako kot obstajajo različne družine, smo tudi priča različnim družinskim dinamikam. Pogosto smo tudi priča družinam, znotraj katerih odnosi postanejo nevarni za otroka in je potrebna intervencija socialnih služb.

Pomembno se je torej zavedati, da nimamo vsi ljudje enako dobrih izkušenj znotraj življenja v družinski skupnosti. Nekateri ljudje se namreč soočajo z negotovimi odnosi znotraj družine in stresnimi situacijami v vsakdanjem življenju.

1.1.1 Matična družina kot družina s številnimi izzivi

V prejšnjem poglavju sem predstavila družino v smislu, kaj naj bi bila in kaj naj bi predstavljala za otroka, v mnogih primerih pa družina iz različnih razlogov ne more poskrbeti za svojega otroka. Če je situacija za otroka ogrožajoča, sta potrebni intervencija države in namestitev otroka v rejništvo. V tem poglavju zato predstavim matično družino otroka kot družino, ki se sooča s številnimi izzivi.

Kadar govorimo o družinah s številnimi izzivi, govorimo o družinah, ki se stalno soočajo z notranjimi in zunanjimi stresorji na različnih področjih. Mnoge med njimi nimajo zadovoljenih osebnih potreb in so nenehno postavljene pred različne izzive; npr. iskanje službe z majhnimi možnostmi za zaposlitev, nizki dohodki, nezmožnost pomagati otrokom v šolah itd. Kompleksni problemi pa so pogosto razlog za šibko socialno mrežo in slabe medsebojne odnose v družini (Kodele in Mešl, 2016, str. 43). Kadar govorimo o matični družini, pa govorimo o družini, v katero se je otrok rodil ali je v njo bil posvojen, vendar je bil zaradi nezmožnosti nudenja varnega okolja nameščen v rejniško družino. Gre za izraz, ki se je uveljavil tudi v socialnem delu, tako v teoriji kot v praksi (Bezjak, 2012, str. 32).

Strokovnjaki torej ocenijo, da družina ni več zmožna nuditi in zagotavljati tistega, kar otrok potrebuje za rast in razvoj. V takem primeru družina potrebuje pomoč – z njo moramo vzpostaviti delovni odnos in odpreti prostor za pogovor. Vzpostavljanje odnosa z matično družino pa zahteva potrpežljivost, saj pogosto doživlja socialne delavce kot svoje nasprotnike in se brani z zavračanjem, saj je rejniška družina predstavljena kot prava in dobra. Matična družina se mora tako ves čas dokazovati in se kazati kot boljša (Čaćinovič Vogrinčič, 2008, str. 107–108). Družba družine s številnimi izzivi namreč pogosto ocenjuje zgolj na podlagi pomanjkanja in težav, s katerimi se soočajo (Madsen, 2007, str. 10). Označene so kot problematične družine, ki ne morejo stopiti nasproti rejniški, uspešni družini. Vsi problemi so se tako prenesli na lastnosti družine in iz problema znotraj družine smo dobili problematično družino, kar pa vodi k stigmi, ki se tovrstnih družin drži še danes (Bezjak, 2012, str. 32).

Težo bremena manj uspešne družine, ki ne more stopiti nasproti rejniški, uspešni družini, sem uspela zaslediti tudi med opravljanjem prakse v zadnjem letniku študija. Biološke mame otroka so namreč pogosto opisovale občutke negotovosti glede lastne vloge in poudarjale, kako se počutijo, da naenkrat ne morejo nič z otrokom, saj so vmes pravila rejniške družine, ki jih ni postavila ona. Izražale so tudi občutke, kakor da se venomer le testira njihovo delo in ne delo rejniške družine, saj se za njo predvideva, da zna za otroka dobro poskrbeti in da ima venomer prav.

1.1.2 Rejniška družina kot socialno starševstvo

Kadar matična družina ne more poskrbeti za otrokov razvoj, torej ukrepa država in otroka zaščititi. Namestitev v rejniško, nadomestno družino je ena izmed oblik zaščite, ki jo lahko izvaja država. V današnjem svetu poznamo več tipologij družine, pojem družine pa se je bistveno razširil. Razmerja med otrokom in družino tako ni treba temeljiti zgolj na biološki povezanosti, saj danes poznamo številne družine, kjer povezanost temelji na družbenem odnosu. Rejniško družino in posvojiteljsko družino zato obravnavamo kot obliko socialnega starševstva. Socialno starševstvo namreč definiramo kot razmerje med odraslim in otrokom, ki temelji na dolgotrajnem socialnem, ekonomskem in čustvenem odnosu, znotraj katerega odrasla oseba opravlja starševske funkcije in ima starševske dolžnosti in pravice (Zaviršek, 2012a, str. 31–32).

Po *zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti* (Uradni list RS, št. 109/12 – 5.člen) je lahko rejnik oseba, ki:

- ima stalno prebivališče v Republiki Sloveniji,
- ima zaključeno vsaj poklicno ali strokovno izobrazbo in
- je polnoletna.

Rejniki so sodelavci centra za socialno delo (v nadaljevanju CSD) in matične družine, ki imajo pomembno vlogo soustvarjalcev opore otroku. Za opravljanje rejniške dejavnosti potrebujejo posebna znanja, ki bodo otroku omogočila dobre izkušnje, socialno krepitev, hkrati pa mu bo dana tudi izkušnja spoštovanja, skrbi in zanimanja (Čačinovič Vogrinčič, 2008, str. 110). Levy in Orlans (kot navedeno v Kompan Erzar, Rožič in Simonič, 2011, str. 107–108) celo zapišeta izhodišča za rejnike in kaj lahko ti naredijo za otroke nameščene v rejništvo. Pri tem izpostavita naslednje točke:

- pomagati pri razumevanju notranjih delovnih modelov – otroci z ne-varno navezanostjo dojemajo starše kot nekoga, ki jim ni mogoče zaupati in so ogrožajoči. Rejniki jim omogočijo drugačno izkušnjo odnosov;
- ravnovesje med povezanostjo in nadzorom – rejniki morajo zagotoviti pravo mero ljubezni in meja. Na eni strani se povežejo z otroki, na drugi pa zagotavljajo strukturo;
- spoštovanje posameznikovih potreb – rejniki morajo razumeti potrebe in s pomočjo uglasenosti na otroka spodbujati varno navezanost;

- ravnanje s čustvi – otroci se soočajo z jezo, strahom, žalostjo, sramom, kar je posledica nerazrešene izgube ali slabega ravnanja z njimi. Otroci se niso naučili prepoznati in uravnavati svojih čustev. Pomembno je torej, da se rejniška družina odzove primerno in z razumevanjem;
- razumevanje stilov navezanosti – za rejnike je zelo pomembno, da poznajo teorijo navezanosti in običajne odzive otrok pri različnih stilih. S tem znanjem bodo znali razmejiti sebe od situacije in pravilno spodbujati varen stik z otrokom;
- povečanje občutka pripadnosti – otrokom primanjkuje identifikacija z družino, okoljem in skupnostjo. Rejniki lahko pomagajo tako, da spodbujajo vključenost in povezanost otroka ter hkrati omogočajo stik z matično družino.

Za otroka je rejniška družina nekaj novega. V njej otrok na novo spoznava pravila te družine in delovne naloge, hkrati pa sprejema tudi svojo novo družinsko vlogo. Na novo se mora soočiti s svojo identiteto. Kako se bo spopadel z vsemi novostmi, pa je v veliki meri odvisno od razvidnosti v rejniški družini. Za to razvidnost pa otrok potrebuje znanje o družini in otrocih, pa tudi o celotnem rejniškem sistemu (Keržan, 2008, str. 17).

Naloga rejniške družine je tako poskrbeti, da otrok razvije občutek varnosti, pripadnosti in samospoštovanja. To so tri področja, na katerih je večina otrok, nameščenih v rejništvo, občutila deficit, vendar so osrednjega pomena za razvoj osebnosti. Otrok v rejništvu mora postati enakovreden član družine in v njej najti priložnost za identifikacijo in lastno potrditev. Rejniki so tukaj zato, da mu pri tem pomagajo, in skrbijo za to, da razvije samospoštovanje in se uči boriti za svoje pravice v odnosu do drugih ljudi. Na ta način se pridobivajo dragocene izkušnje za otroka, ki jih bo pozneje potreboval, ko bo vstopal v socialne skupne in se v odnosih soočal z drugimi (Banko, 1988, str. 64)

S pomočjo rejniške družine ima otrok priložnost spoznati pozitivno družinsko izkušnjo, s katero bo lahko raziskal svet in se ob spremenjenih okoliščinah celo vrnil v svojo matično družino. Od rejnikov se pričakuje, da bodo otroku pripravljene pomagati spoprijeti se z bolečo izgubo matične družine in ločitvijo, razviti pozitivno samopodobo in samospoštovanje. Ob vsem tem pa je pomembno, da otrokom omogočijo varno navezanost (Kompan Erzar idr., 2011, str. 106–107).

Rejniških družin se v današnji družbi drži negativen prizvok, da dejavnost opravljajo le zaradi denarja, ki ga prejmejo kot rejniki. Prav tako mnogi od rejniških družin pričakujejo nemogoče, pri tem pa pozabljajo, da so rejniške družine kot vse ostale zgolj družine in da so rejniki kot vsi drugi krvavi pod kožo. Še več, imajo pomembno vlogo povrniti otroku

zaupanje, da so lahko odrasli ljudje na njegovi strani in mu nudijo oporo in toplino. Predvsem pa otrokom omogočajo, da zares vstopijo v vlogo otroka, kjer bodo odgovorni odrasli poskrbeli zanj in ga naučili vseh potrebnih krmil za nadaljnji razvoj. Nekdanja rejnica Berglez (2005, str. 91–92) na to temo ponudi čudovit zapis, da rejnike odlikuje prav posebna sposobnost, da odprejo srce in vrata svojega doma, vrata vseh sob v njem, za človeka, ki pogosto prihaja iz povsem drugačnega sveta. S seboj nosijo vzorce preteklih izkušenj, rejniki pa jih vedno znova sprejemajo in potrpežljivo naravnava v pravo smer. Otroci v rejništvu so namreč bili prevečkrat razočarani in zatajeni, zato na rejnikih preizkušajo in od njih pričakujejo tako ravnanje, ki jim bo povrnilo osnovno zaupanje v to, da je svet dober in lep.

Čeprav o rejniški družini govorimo kot o nadomestni družini, je pomembno, da jo še vedno razumemo kot tudi komplementarno biološki družini (Prosen Boštjančič, 2006, str. 21). S tem upoštevamo bistvo rejništva, ki ga Repotočnik (2001, str. 3) definira kot vzpostavitev odnosa, ki bo otroku dopolnil odnos z njegovo matično družino tam, kjer je ta pustila praznine in rane. Upoštevati moramo, da gre samo za širitev že vzpostavljenega družinskega sistema in da predstavlja rejniška družina zgolj podsistem v družinskem sistemu. Koncept socialnega starševstva sem torej uvedla iz razloga, ker v tradicionalnih pojmovanjih pojem »starš« praviloma predpostavlja biološko povezanost odraslega in otroka ali pa je ta povezava samoumevna s poročno zvezo dveh odraslih. To pa ni vedno tako (Zaviršek, 2012a, str. 32).

1.2 Rejništvo

V DZ (Uradni list RS, št. 15/17) se celota obveznosti in pravic staršev imenuje starševska skrb ter pripada obema staršema. Starši morajo poskrbeti za korist otroka, primerno zadovoljevati materialne, čustvene in psihosocialne potrebe, ter mu nuditi primerno vzgojno vodstvo in spodbujati v nadaljnjem razvoju.

V okviru poglavja o družini sem se dotaknila teme, kako družina ni vedno prostor, ki posamezniku nudi vse potrebne karakteristike za razvoj. Posameznik lahko znotraj svoje družine tudi trpi, s čimer je ogrožen njegov razvoj. Kadar družina otroku ne zagotavlja pogojev za ugoden razvoj, ukrepa država s socialnovarstvenim ukrepom rejništva ali posvojitve (Sadovsky, 2003, str. 12). V preambuli *Konvencije o otrokovih pravicah* (Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe št. 15/90, str. 5) je namreč zapisano, da mora otrok za poln in skladen razvoj svoje osebnosti odraščati v družinskem okolju, v ozračju sreče, ljubezni in razumevanja. Države pogodbenice pa morajo v skladu z 9. členom Konvencije jamčiti, da

otrok ne bo proti volji staršev ločen od njih, razen če takšna ločitev ni v skladu z zakonom in postopki nujna za otrokovo korist. Država pa lahko poseže v zasebnost le, ko že obstaja razlog za sum, da je otrok ogrožen (Končina – Peternel, 1998, str. 32).

Po 176. členu DZ (Uradni list RS, št. 15/17) se lahko starševska skrb odvzame enemu ali obema staršema v primeru ogroženosti otroka. CSD z družino najprej preveri, ali je umik otroka potreben ali ne. Ob izkazani hudi ogroženosti otrok je mogoče koristi zavarovati s takojšnjim odvzemom staršem in namestitvijo k drugi osebi, v krizni center, rejništvo ali zavod (DZ, Uradni list RS, št. 15/17).

V Sloveniji se je rejništvo v predpisih kot organizirana oblika varstva otrok, za katere ni mogla poskrbeti matična družina, pojavilo leta 1906. Ker je veliko otrok ostalo brez staršev, je rejništvo, poleg domskega varstva, postalo pomembna oblika skrbi za otroke (Hrovat, 1998, str. 6).

Ureditev rejništva pa je v Republiki Sloveniji posebna, Slovenija namreč edina ureja rejništvo v družinski zakonodaji in ima edina v Evropi posebni zakon za urejanje skrbi za otroke izven doma, torej ureja standarde v rejništvu (Berglez, 2008, str. 15). *Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti* (Uradni list RS, št. 109/12 – 2. člen) opredeli rejništvo kot posebno obliko varstva in vzgoje otrok, ki je namenjena vsem tistim otrokom, ki začasno ne morejo bivati v svoji lastni družini. Začasnost pa opredelimo kot nekaj, kar ne traja dolgo. V rejništvu začasnost predstavlja pričakovanje, da se bodo razmere v času namestitve uredile in bo otrok lahko zopet živel doma. V okviru začasnosti ukrepa tako zajamemo čas, ki je potreben za ureditev družinskih razmer oz. vzrokov, ki so pripeljali do odvzema iz družine (Rakar idr., 2010, str. 64).

Rejništvo je tako dobra priložnost za podporo otroku, ki ne more živeti v svoji družini. Socialno delo rejništvo poimenuje kot skrbno načrtovan sistem sodelovanja, kjer nihče od udeleženih ničesar ne dela sam in kjer nihče ne ostane brez pomoči in podpore (Čačinovič Vogrinčič, 2006, str. 104). Tako kot matična družina pa mora biti rejniška ustrezna za otroka in mu nuditi pozitivno družinsko izkušnjo. Zavedati se moramo, da je rejništvo več kot le omogočanje bivanja otroku, tj. bivanja v drugi, zanj nadomestni družini (Vodičar, 2012, str. 11).

1.2.1 Zaključevanje rejništva

Rejništvo je torej nadomestna in začasna oblika družine, v kateri otrok biva v času trajanja izvajanja rejniške dejavnosti. V svoji diplomski nalogi pa se ne osredotočam na čas,

ko je otrok v rejniški družini, ampak na čas, ko se izvajanje rejniške dejavnosti za otroka zaključi. V nadaljevanju zato predstavim, kdaj se zaključi izvajanje rejniške dejavnosti.

Ker je rejništvo začasen ukrep, je treba najprej razumeti, kaj predstavlja začasnost. Gre za pravni standard, katerega vsebino določi organ odločanja. Vsebina začasnosti je pogojena z otrokovo koristjo in se razlikuje od otroka do otroka, zato tudi ni enotnega časovnega obdobja trajanja začasnosti (Zupančič in Novak, 2008, str. 141). Začasnost je vezana predvsem na ureditev pogojev v matični družini, mnogokrat pa do ureditve pogojev ne pride in otroci ostanejo več let v rejniški družini. Več kot 70 % otrok je v rejništvu več kot pet let. Raziskava iz leta 2003 celo pokaže, da se 46 % otrok iz rejništva ne vrne k staršem, ampak dočakajo svojo polnoletnost znotraj rejniškega sistema (Sadovsky, 2003, str. 42).

Danes mnogokrat slišimo strokovnjake govoriti o dolgotrajnih rejništvih, številne pa so tudi razprave o tem, ali je dolgotrajno rejništvo sploh sprejemljivo. Pomembno se je zavedati, da je dolgotrajno rejništvo lahko dobra rešitev, če je soustvarjena in dokler je smiselno varovati vezi z matično družino. Ta namreč lahko prispeva svoj delež, ne pa polne odgovornosti za prevzem skrbi za otroka (Rakar idr., 2010, str. 65).

Ko se otrok vrne v matično družino ali se na svoji poti osamosvoji in rejništvo preneha trajati, govorimo o zaključevanju rejništva. Pri tem je treba poudariti, da zakon razlikuje med prenehanjem rejništva in prenehanjem rejniške pogodbe. Rejništvo preneha ob prenehanju razlogov, zaradi katerih je bila potrebna oddaja. Če preneha rejniška pogodba, pa preneha samo konkretno rejniško razmerje; torej varstvo in vzgoja pri določenem rejniku, ne preneha pa rejništvo. Socialno varstvo mora poskrbeti za oddajo otroka drugemu rejniku (Zupančič, 1999, str. 167).

Odhod otroka iz rejniške družine za otroka pomeni nov začetek, zato ga lahko razumemo tudi kot pripravo otroka na novo okolje. Gre za proces in zaporedje dejavnosti, ki ga na individualni projektni skupini sprejmejo vsi člani. Naloga strokovnih delavcev je preveriti okolje, v katerega bo otrok odšel ob koncu rejništva. Strokovni delavci prav tako pripravijo otroke na konec rejništva in sodelujejo pri pripravi oseb, ki bodo otroka morebiti sprejele v novo okolje (Mali, 2012, str. 135).

Prenehanje rejništva lahko pri otroku povzroča občutke negotovosti, enako kakor prihod v rejniško družino, zato je tudi pri prenehanju rejništva pomembno pričeti pogovor o odhodu ob pravem času. Pomembno je, da se prenehanje rejništva soustvarja skupaj in s sodelovanjem vseh v procesu. Otroku je pomembno pomagati, da se pri tem dobro počuti in da ohrani stike z rejniško družino (Križnik Novšak, 2012, str. 94). Če je zaključek rejništva že od začetka del načrta, je to manj obremenilno za udeležence. Socialni delavci morajo storiti

vse, da se otrok lahko poslovi, zato je pomembno sodelovanje vseh udeležениh. Posebno pa je treba izpostaviti potrebo po tem, da zaključek rejništva poteka v tempu otroka (Križnik Novšak, 2012, str. 94–96).

Pri mnogih otrocih, nameščenih v rejništvo, pa se je skrb nadaljevala, kljub temu da so mladostniki uradno zapustili rejništvo. Rejniki so ponudili pomoč in podporo pri nudenju bivanja ter so bili mladostniku kot družina ob strani sredi največje krize. Kar je nekoč bilo rejništvo, sedaj za mladostnika predstavlja odprta vrata, dosegljiva ne glede na čas, in varen kraj. Rejniki so izkoristili lastne vire, socialne stike in praktične zmožnosti, da bi bili mladostniku v pomoč pri prehodu v odraslost (Kelly in Gilligan, 2000, str. 85).

Zaključek rejništva je prelomnica v življenju vseh udeležениh v procesu. Zaključi se neko obdobje skrbi za določenega otroka v okviru rejniške družine in v idealnem scenariju se otrok vrne nazaj v matično družino, ko mu ta lahko omogoči vse potrebno za nadaljnji razvoj. To je tudi prelomnica za starša, ki po dolgem času znova vzpostavita skrb za otroka. Predvsem pa je prelomnica za otroka, saj zanj nastopi novo poglavje življenja v svoji matični družini, za seboj pa mora pustiti življenje v rejniški družini. Kot sem že omenila, pa je možna situacija, da se otrok ne vrne v matično družino, prav tako pa ne more ostati z rejniško družino. Otroka torej čaka prehod v samostojnost, kar pomeni, da se hkrati sooča z dvema pomembnima prelomnicama v življenju.

1.2.2 Otrok med dvema družinama

Otrok pred zaključkom rejništva živi med dvema družinama, lahko bi se reklo, da kar med dvema različnima svetovoma, zato je zanj pomembno, da zna med njima razlikovati. Da bi bil zmožen tega, pa potrebuje prostor za razmislek in prevajanje resničnosti ene družine v drugo. Prostor je treba varovati s pogovori, kjer nam otrok lahko pove, kdo je, kaj misli, kaj si želi in kaj čuti, ter predvsem, kako se vidi v odnosu z obema družinama (Cvetko, Ferlin, Mikša in Pucelj, 2011, str. 255).

Za to, da je človek sploh lahko človek, pa še ni dovolj, da zgolj razpolaga z govorno sposobnostjo, zaradi katere je govorec, ampak mora to sposobnost udeležati z drugimi in postati sogovornik. Najpomembnejša potreba otroka je potreba biti v družbi z odraslim in se z njim pogovarjati, torej biti sogovornik odraslega (Kodele in Mešl, 2013, str. 47–48). Na to, da je otrok človeško bitje, pa zelo radi pozabljamo, in sicer zgolj zato, ker je majhen (Čačinovič Vogrinčič, 2008, str. 106).

Sodelovanje z otrokom in upoštevanje njegovega mnenja v procesu je izrednega pomena pri razvoju samozavesti. Razpetost otroka med matično in rejniško družino lahko ima namreč posledice za otrokovo samozavest. Večkratna selitev iz ene družine v drugo, vrtenje v krogu upanj, pričakovanja, razočaranja in prelomljene obljube niso ugodne za otroka. Zaradi občutka krivde otrok težko razvije občutek varnosti (Perpar, 2008, str. 75). Sodelovanje z otrokom vzpostavimo v zanj in za njegovo družino izredno težkem času. Praviloma je to sredi hude stiske oziroma težke krize. Doma se otrok sooča s trpljenjem in negotovostjo, bolečino ali nemočjo, ki jih ne more razumeti. Vabilo v lepše življenje v drugi družini zbudi ambivalentna čustva, hkrati pa negotovost in strah pred neznanim (Čačinovič Vogrinčič, 2008, str. 105). Rejniška družina se mora zato zavedati, da so otroka, ki je nameščen k njim, oblikovale življenjske izkušnje iz matične družine in so se vtisnile vanj še pred prihodom v novo družino. Teh prvobitnih doživetij pa se ne da izbrisati ne glede na to, ali gre za starejšega otroka, ki so ga izkušnje že dokaj preoblikovale, ali za mlajšega, ki se ga mogoče še niso tako zelo dotaknile. Za otroka lahko rejniški starši naredijo največ z ustvarjanjem za rast ugodnejših pogojev (Kramar, 1988, str. 35).

Otrok prav iz teh razlogov potrebuje potrpežljive sogovornike, ki ga slišijo in učijo. Na videz drobna, a povsem pomembna zadeva je razmislek, kaj svojega, pomembnega sme otrok odnesti s seboj v rejniško družino. Medtem ko biva v rejniški družini, varuje matično družino v sebi (Čačinovič Vogrinčič, 2008, str. 105). V pogovoru s socialno delavko lahko otrok ubesedi svoje občutke, svojim besedam da moči in tudi pridobi prostor, kjer so njegove želje upoštevane. Ima nadzor na svojo usodo in opusti občutek krivde zaradi razdvojenosti med dvema družinama.

Izrednega pomembno je torej prepoznati in govoriti o razlikah med matično in rejniško družino in na ta način postaviti meje razlikovanja (Kuzmanović Korva, 2011, str. 65). V procesu rejništva je pomembno, da otrok razume razloge namestitve. S tem otroku pomagamo pri sprejemanju nujnosti namestitve in ustvarjanju pogojev za to, da bo imel možnost ugodno izkoristiti svojo rejniško izkušnjo. V nasprotnem primeru nov položaj zgolj zanika in energijo usmerja v preteklost (Cvetko idr., 2011, str. 255).

Z jasno razmejitvijo tako dobimo t. i. vmesni prostor, prostor za strokovno intervencijo, kjer se družinama in otroku lahko pridruži socialna služba. Razlike med družinama je treba raziskati in jih nikakor ne smemo zanemarjati ali zbrisati, saj ena družina ne more izločiti in nadomestiti druge. S tem otroku omogočimo, da zna preiti iz ene družine v drugo ter živeti v obeh (Čačinovič Vogrinčič, 1991, str. 20–21).

Pomembno je poudariti, da je za otroka, ki živi med dvema družinama, pomembno sodelovanje vseh udeleženi v procesu pomoči. Prav tako pa je sodelovanje pomembno z vidika zaključevanja rejništva, o katerem sem govorila v prejšnjem poglavju. V nadaljevanju zato predstavim pomen socialnega dela z družino, predvsem pa se osredotočim na delo z matično in rejniško družino.

1.3 Socialno delo na področju rejništva

V okviru socialnega dela na področju rejništva so strokovnim delavcem pri delu glavna opora prav teoretična znanja o delu z družino. Temeljno izhodišče za socialno delo za družino je koncept delovnega odnosa, ki pa ga za potrebe svoje naloge le omenjam. Najbrž gre za že do sedaj dobro spoznan koncept, o katerem govori Gabi Čačinovič Vogrinčič (2008) v knjigi »Socialno delo z družino«. V nadaljevanju predstavim, kako socialni delavci sodelujejo z matično družino in kako z rejniško.

V socialnem delu pogosto naletimo na probleme, katerih reševanje zahteva udeležnost uporabnikove družine. Včasih potrebujemo njihovo sodelovanje kot vir podpore in moči, včasih pa moramo intervenirati sami, da bi obvarovali člana, ki ga družina ogroža, ali družino, ker jo ogroža član (Čačinovič Vogrinčič, 2006, str. 26). Za to, da danes lahko govorimo o pomoči družinam in družinskim članom v okviru socialnega dela kot o partnerskem soustvarjanju rešitev, so bila potrebna leta razvijanja znanj in oblikovanja konceptov socialnega dela z družino, ki jih predstavim v nadaljevanju (Mešl, 2008, str. 105).

1.3.1 Socialno delo z družino

V namen razumevanja procesov pomoči družinam v socialnem delu je Čačinovič Vogrinčič (2006, str. 27) definirala predmet socialnega dela kot podporo in pomoč družini pri reševanju kompleksnih problemov. Pri tem je za zagotavljanje instrumentalne definicije problemov in soustvarjanje rešitev potrebna vzpostavitev delovnega odnosa. Sodelovanje vseh v okviru procesa pa je ključno, da lahko mobiliziramo moč družine. Iz tega sledi, da socialno delo z družino opišemo kot izviren delovni projekt sodelovanja, ki nastane ob sodelovanju, dogovarjanju in skupnem iskanju rešitev. Udeleženi v problemu postanejo udeleženi v rešitvi.

Definicija socialnega dela z družinami nam tako pove, kaj in kako, na kakšen način delamo. Gre za znanje, kako se pridružiti družini in z njo soustvarjati proces pomoči. Mandat

socialnega dela z družino je torej več kot le posredovanje, da bi uporabniki dobili, kar jim pripada po zakonu in zapisanih konceptih pomoči. Zajema tudi oskrbo družine in posameznikov v njej, hkrati pa soustvarja potrebne spremembe za krepitev moči družine (Mešl, 2008, str. 109).

Iz zapisanega lahko razberemo, da je socialno delo z družino razvito področje, kjer na podlagi metod in veščin omogočamo sodelovanje v procesu pomoči. Pomembno pa je tudi poudariti, da se je ob razvijanju socialnodelovnega ravnanja razvijal tudi jezik socialnega dela. Jezik je namreč potreben za pogovor in pogovor je potreben za proces pomoči. O tem govori tudi Čačinovič Vogrinčič (2006, str. 59–60), ki ga opredeli kot socialnodelovni pogovor, v katerem oblikujemo instrumentalno definicijo problema in raziskujemo morebitne rešitve. Omogoča potrpežljivo in občutljivo podporo sogovorniku pri lastni opredelitvi razumevanja in virov. Čačinovič Vogrinčič (2003, str. 201) doda še, da je posebnost jezika socialnega dela v tem, da ga uporabljajo uporabniki kot naši enakopravni sogovorniki in s tem postajajo soodgovorni za kontekst socialnega dela.

Socialnodelovni pogovor nam tako omogoči, da smo z našimi uporabniki v procesu, kjer so lahko ranljivi, se nam odprejo, razkrijejo svojo družinsko stvarnost kot najbolj intimno področje in skupaj z nami raziskujejo lastne vire moči, odnose in soustvarjajo rešitev. Temu pravimo delovni odnos. Po besedah profesorice Gabi Čačinovič Vogrinčič (2006, str. 28) v delovnem odnosu delamo na dveh ravneh:

- prva raven je raven stabilizacije in oblikovanja rešitev znotraj instrumentalne definicije problema,
- druga raven pa je raven raziskovanja, tako samoraziskovanja kot soraziskovanja družine. V procesu mora družina postati bolj razvidna.

Če povzamem avtorico Mešl (2008, str. 127), nam delovni odnos ponuja integrirano znanje in specifično teorijo, ki služita kot opora v socialnem delu in za ravnanje v odnosu. Tisto, kar koncept delovnega odnosa dopolni, pa je izvirni delovni projekt pomoči. Rešitve in cilje, ki smo si jih zastavili, moramo prevesti v delovanje oziroma v neke konkretne korake, s katerimi lahko kasneje pridemo do zelenih odgovorov (Čačinovič Vogrinčič, 2006, str. 21–22). Izviren delovni projekt pomoči pa je izviren za vsako družino posebej. Kot sem že omenila pri opredelitvi družine, poznamo raznolike oblike družin in niti dve družini pravzaprav nista enaki. Zaradi tega moramo za vsako družino v procesu oblikovati lasten in izviren delovni projekt pomoči, ki je prilagojen družinski situaciji vsake družine posebej, s katero se srečamo v procesu pomoči.

1.3.2 Delo z rejniško družino

Rejniška ali nadomestna družina ima dvojno nalogo: je otrokova družina kot fizična in čustvena bližina skupine ljudi (t. i. socialna družina), v kateri odrasli v ekonomskem, socialnem in čustvenem pomenu skrbijo za otroka in mu dajejo podporo ter spoštovanje. Hkrati pa je skupina, ki kompenzira otrokove izkušnje izgub in poškodovanosti. V ta namen mora biti rejniška družina usposobljena in bolj reflektirana od tradicionalnih družin (Zaviršek, 2012b, str. 17).

Strokovna delavka iz CSD na začetku vzpostavi delovni odnos z vsemi udeleženi v sistemu rejništva. Pojasni koncept soustvarjanja in predstavi instrumentalno definicijo problema, ki že oblikuje delež posameznika v skupnem projektu (Čačinovič Vogrinčič, 2008, str. 102). V delovnem odnosu med strokovno delavko in družino se torej soustvarijo izvirni delovni projektni pomoči, ki soustvarjajo rešitve, ti pa se ustvarijo v okviru individualnih projektnih skupin (Čačinovič Vogrinčič, 2008, str. 22).

Individualna projektna skupina je oblikovana za vsak primer posebej oziroma za vsakega otroka posebej. Pri tem se upošteva specifično situacijo vsakega posameznika, potrebe, zmožnosti otroka in družine. V okviru projektne skupine je zajeto konkretno sestavljeno delo, načrtovanje in dogovarjanje o poteku procesa in medsebojnem sodelovanju. Konkreten načrt mora biti zastavljen vedno in razločno. S pomočjo individualne projektne skupine se spremlja otrokovo življenje, torej to, kako poteka šolanje, kakšno je njegovo zdravje, ali ima socialno mrežo, kakšen je njegov čustveni in vedenjski razvoj, in posledično tudi oblikovanje identitete. Vpogled v spremljanje otroka pa imajo socialno delo oziroma socialna delavka, rejniška družina in matična družina (Škerlj, 2012, str. 121–122). Družini se s pomočjo projektne skupine spoznata: matična družina lahko preda pomembne informacije o otroku, medtem ko rejniška družina predstavi, v kakšno skupno življenje vabi otroka, socialna delavka pa ves čas odpira prostor, da je slišan tudi otrok (Čačinovič Vogrinčič, 2008, str. 102).

Pri srečanju individualne projektne skupine pa ne gre zgolj za analizo dela in nalog, ki jih imajo člani, ampak je največji poudarek na sodelovanju in raziskovanju. Prostor individualne projektne skupine mora biti zaupan in potekati v pogovoru z vsemi udeleženi. Vloga centra za socialno delo mora zagotavljati, da se bo socialno delo znotraj skupine nadaljevalo, in skrbno spremljati nastajanje in uresničevanje projektne skupine. Centre lahko razumemo kot nekakšne varuhe pogojev za socialno delo, kar omogoča delovanje na socialnodeloven način (Čačinovič Vogrinčič, 2006, str. 114).

V socialnem delu na področju rejništva se opiramo na koncepte socialnega dela z družino, potrebujemo pa tudi znanje iz psihologije družine. To nam omogoči prepoznati in razumeti strukturo družine, ki se postopoma izoblikuje skozi zgodovino družinskega življenja (Mešl, 2008, str. 276–277).

1.3.3 Delo z matično družino

V okviru socialnega dela v rejništvu ne poteka samo delo z rejniško družino, ampak se ohranja stik tudi z matično družino otroka. Koncept dela v rejništvu, v katerega je vključena matična družina, imenujemo inkluzivno rejništvo (Kufeldt, 1990, kot navedeno v Rakar idr., 2010, str. 65). Odgovornost stroke je torej poskrbeti za varnost, omogočiti morajo, da je življenje v rejniški družini otroku razvidno, in hkrati vzdrževati stike z matično družino. Sodelovanje z matično družino pri skrbi za otroka se mora razumeti kot prevladujoče in pomembno načelo dela (Kufeldt, 1990, kot navedeno v Rakar idr., 2010, str. 65).

Začetek sodelovanja z matično družino pogosto bremenijo številni problemi, ki jih družina ne zna ali ne zmore razrešiti. Spremljajo jih močna čustva razgaljenosti, krivde, samorazvrednotenja, sramu, depresije itd. (Maj, 2012, str. 110). V procesu instrumentalne definicije problema se matični družini pridružimo v razumevanju njihovega pogleda, obupa, nemoči, jeze in strahov. O odločitvi za rejništvo se ne pogajamo, ampak raziskujemo podrobnosti življenjske situacije, v kateri se je matična družina znašla. Delo je tako konkretno in temelji na dobrih izidih, na pogovoru o spremembah, ki bodo prinesle olajšanje (Čačinovič Vogrinčič, 2008, str. 108).

Delo z matično družino pa ni le nudenje pomoči, temveč zajema tudi strokovne naloge, ki pa so (Maj, 2012, str. 115,–116):

- vzpostavitev sodelovanja matične družine v rejniškem sistemu,
- koordiniranje in neposredno dajanje podpore, svetovanje in nudenje drugih oblik pomoči,
- nadaljnje preverjanje razmer in sprememb v družini zaradi potreb otroka v rejništvu in otrok, ki so morda še v družini.

Matična družina potrebuje pomoč pri reševanju problemov in prizadevanju v tem, da se otrok lahko vrne v družino. Pomembna naloga strokovne delavke v projektni skupini je vzpostavitev sodelovanja med matično in rejniško družino (Čačinovič Vogrinčič, 2008, str. 110). Zavedati se je namreč treba, da so se matične družine v preteklosti soočale s številnimi

problemi, ki jih niso znale ali zmogle rešiti same. Potrebujejo veliko pomoči in podpore v okviru individualne projektne skupine, saj je njihova naloga napredovati za boljše in uspešnejše starševstvo (Škerlj, 2012, str. 126).

Eden izmed možnih in najbolj želenih izidov je vrnitev otroka v matično družino. Besede »možen« ne moremo izpustiti, saj je v praksi moč zaslediti veliko primerov, ko ta vrnitev ni edini dober izid. Pomembno se je zavedati, da v sodelovanju z matično družino dober izid lahko pomeni tudi sodelovanje obeh družin in premagovanje ter obvladovanje destruktivnih vzorcev znotraj matične družine. Dober izid je lahko tudi krepitev moči otroka, da se razvije v mlado, kompetentno in odgovorno osebo. Matična družina pa lahko navkljub svoji nezmožnosti popolne odgovorne skrbi za rast in razvoj otroka še vedno prispeva svojo ljubezen in lastno pomembno vlogo. Stikov z matično družino se znotraj procesa rejništva ne prekinja, temveč je varovanje otroka v sistemu z dvema družinama prav posebna naloga (Rakar idr., 2010, str. 64–65).

Če povzamemo, zajema delo z matično družino tri naloge. Prva izmed teh nalog je rešiti svoje probleme in ustvariti okolje, v katerega se lahko otrok vrne. Druga pomembna naloga je vzpostaviti sodelovanje z rejniško družino. Nekje vmes pa se nahaja tretja naloga, kjer se mora matična družina priučiti življenja s svojim otrokom (Čačinovič Vogrinčič, 2008, str. 110). Delo z matično družino je pomembna strokovna naloga v procesu rejništva in mora biti usklajeno s potrebami otroka. Matična družina mora imeti enake pogoje za pomoč kot rejniška družina, še posebej takrat, ko ima voljo za spremembe in tudi zmožnost. Prizadevanje strokovnih delavcev pri delu z matično družino pokaže tudi prizadevanja za čim krajša rejništva in izboljšanje odnosov med otrokom in okoljem (Maj, 2012, str. 120).

1.4 Prehod v samostojnost

Osrednja tema diplomske naloge je osamosvajanje mladostnikov po zaključku rejništva. Gre za prelomnico v življenju, vprašanje pa je, kako se z njo sooča nekdo, ki je življenje preživel v rejniški družini. V nadaljevanju definiram, kdo mladostnik sploh je, opredelim specifično situacijo mladih ljudi danes, saj obdobje mladosti ni več primerljivo z mladostjo in mladimi nekoč. Mladi se danes nahajajo v specifični situaciji, ki jih je le še dodatno obremenilna z vidika iskanja zaposlitve, selitve od doma, ustvarjanja lastne družine in doma, saj se pomika vse v kasnejša leta življenja. Tega obdobja novega načina poldružinskega življenja se je oprijela oznaka »generacijski LAT, kar pomeni »living apart together« oziroma v slovenskem prevodu »živeti skupaj in hkrati narazen«. Gre za vmesno, intermediarno fazo

med družinsko odvisnostjo in od družine neodvisnim življenjem (Rener, 2006, str. 97). Pomembna tema, ki se je prav tako dotaknem in je hkrati tudi osrednja tema naloge, je potek osamosvajanja mladostnikov in vloga družine pri tem.

1.4.1 Mladi in mladost

Za lažje razumevanje populacije, o kateri govorimo, moramo razumeti, kdo mladi so in kdaj se posameznik nahaja v obdobju mladosti. Pojma pa ne moremo definirati enoznačno, saj je obdobje zaznamovano s prehodnostjo in vmesnostjo. Prav tako nekateri mlade definirajo kot osebe v starosti od 15. do 25. leta, drugi do 30., nekateri pa celo vse do 35. leta. Sama v nalogi uporabim opredelitev Statističnega urada Republike Slovenije, ki mladino opredeli kot mlade ljudi v starosti od 15. do 29. leta (Vertot, 2009, str. 9).

Mladostništvo je obdobje pospešenega telesnega in duševnega dozorevanja. Telesno dozorevanje traja nekaj let, duševno pa je vsaj enkrat daljše in traja, vse dokler mlad človek ni sposoben odgovornega in zrelega vedenja ter skrbi zase na poklicnem, delovnem, kot tudi na socialnem in čustvenem področju (Tomori, 1988, str. 42). S pojmom »mladost« označimo obdobje življenja posameznika, ko prehaja med otroštvom v odraslost, oziroma obdobje, ko se postopoma vključuje v vse pomembnejše družbene vloge, ki določajo odraslost posameznika. Kot sociološki pojem pa se deli na tri obdobja (kot navedeno v Vertot, 2009, str. 10):

- adolescence od 14. do 19. leta starosti,
- postadolescenca od 20. do 24. leta,
- mlajša odraslost pa za mlade med 25. in 29. letom starosti.

Ule (2008, str. 126) pa ta obdobja še natančneje razdeli na naslednje starostne kategorije:

- klasična mladost (14-18 let), v kateri so mladi srednješolci;
- podaljšana mladost (19-24 let), kamor uvrstimo mlade študente in
- predodraslo obdobje (25-29 let) kot obdobje prehoda v ekonomsko in socialno neodvisnost.

Pomembna značilnost moderne družbe je ločitev življenjskega poteka na posamezne in med seboj ločene faze. Ločiti moramo otroštvo in mladost od odrasle dobe. Antropološke raziskave so sicer pokazale, da je vstopanje v odraslost poznano v vseh družbah, celo najbolj preprostih, in je opredeljeno kot sočasni zaključek biološkega dozorevanja (Ule, 2008, str.

48). Prehod iz otroštva v mladostništvo je postopen in sprva komaj opazen. Sprva so opazne le drobne spremembe v vedenju otroka, ki pa dajejo počasi slutiti, da se otroštvo pomika v drugo življenjsko obdobje. Postopoma se pričnejo množiti in se jim pridružijo še telesne spremembe, kar pomeni dokončno izginotje otroštva in prihod mladostništva (Tomori, 1988, str. 42).

Pravo obdobje med biološki zrelostjo in stabilnim prevzemanjem družbenih vlog odraslih se torej prične z 18. leti in traja vse do 25. oziroma 29. leta. V tem obdobju naj bi bila značilna raziskovanje lastne identitete in nestabilnost s pogostimi spremembami, predvsem pa je izražen občutek prehodnosti (Lavrič in Flere, 2010, str. 63).

Ule in Kuhar (2003, str. 30–31) opišeta mladost kot družbeno institucionaliziran moratorij, saj mladostnik nima vpliva na to, kdaj, kako dolgo in v kakšnih okoliščinah bo vanj vstopil ali pa ga prekinil. Moratorij predstavlja prekinitev ali le začasni odlok od osebnih ali socialnih obveznosti. Poznamo pa dve vrsti moratorija:

- **prehodni moratorij**, ki se nanaša na razmeroma kratko obdobje mladosti na poti k odraslosti. Mladostnik je podvržen neposrednemu nadzoru staršev in ima status novinca in začetnika, saj je za ta tradicionalni model značilno pridobivanje izkušenj od odraslih avtoritet.
- **izobraževalni moratorij** se je razvil po drugi svetovni vojni, zaradi podaljševanja izobraževanja. Je časovno razširjen in vsebinsko bogat moratorij, ter ponuja mladim čas za oblikovanje osebnosti, interesov in potreb. Nadzor je posreden in poteka na »dolgi rok«. Izobraževalni moratorij zaznamuje daljše življenjsko obdobje in lahko traja od enega do dveh desetletij. Poglavitna značilnost pa je razširjanje mladosti in vedno poznejše vstopanje v odraslost.

Danes se namreč mladost vse bolj podaljšuje in s tem se povečuje tudi časovno obdobje, ko se mladi pripravljajo na odraslost. V tem obdobju mladi delajo na sebi, starši in izobraževalne institucije pa še vedno vlagajo vanje. Na drugi strani pa se zmanjšuje čas, ko so mladi aktivni na trgu dela (Ule, 2008, str. 193).

1.4.2 Socialna ranljivost mladih

Situacija mladih se je v zadnjem obdobju močno spremenila. V državah Evropske unije, med njimi tudi Slovenija, je moč opaziti porast števila mladih, ki ostajajo po končanem šolanju doma pri starših. Razloge lahko najdemo v tem, da danes ni več mogoče govoriti o

klasičnem generacijskem konfliktu, ko so se mladi in starši bistveno razlikovali v temeljnih vrednotah in normah. Danes opazujemo podobnost med starši in otroci in opažamo, da je pluralnost osebnih stilov mnogo večja (Leskovšek, kot navedeno v Mandič, 1999, str. 71).

Še pred nekaj desetletji je potek življenja sledil linearnemu vzorcu odraščanja; otroštvo je bilo umeščeno v obdobje predšolskega in zgodnjega šolskega obdobja, obdobje poklicnega šolanja je ustrezalo mladosti in obdobje dela je simboliziralo obdobje odraslosti, umik s trga dela pa je predstavljal starost in upokojeitev. Od osemdesetih let dalje take sheme več ni (Ule in Kuhar, 2003, str. 38).

Pomembno se je spremenila tudi logika delovanja področij, ki vplivajo na kakovostno življenje mladih, kar pa velja za družbeno okolje, družinske odnose, izobraževanje, pogoje na trgu delovne sile itd. Življenje mladostnika je zaznamovano z negotovostjo. Ta se sooča z nujnostjo iskanja uspešnih strategij za obvladovanje tveganja, s katerim se sooča v življenju (Rakar in Boljka, 2009, str. 5). Mladi zato veljajo za ranljivo družbeno skupino, saj se srečujejo z različno psihološko in socialno ranljivostjo, ki ustvarjajo družbene spremembe. Dosedanji koncepti družbene ranljivosti so kot socialno ranljive označevali predvsem mlade iz nižjih družbenih razredov, danes pa življenjska tveganja in ranljivost niso zgolj manjšinskega dela populacije, temveč so se razširila na mlade kot celotno populacijo (Rener, 2000, str. 94). V skupino ekonomsko, socialno in psihološko ranljivih mladih lahko torej uvrstimo mlade, ki nimajo finančne in/ali čustvene podpore svoje družine (Ule, 2008, str. 217). Pogosto lahko otroke v rejništvu štejemo v ta sklop, vendar pa ni vedno nujno, saj nekateri lahko imajo podporo svoje družine.

Mladi se danes tako že zgodaj identificirajo z odraslostjo, vendar vse pozneje uresničujejo dejanski prehod; kasneje se odselijo od doma, vzpostavijo ekonomsko neodvisnost in ustvarijo lastno družino. Sicer hitro prevzemajo odgovornost za svoje življenje in se obnašajo kot odgovorni odrasli, vendar se strukturni pogoji ključnih mejnikov odraslosti pomikajo v vse kasnejša leta (Lavrič in Flere, 2011, str. 72). Mlada generacija se nahaja v obdobju družbenih sprememb, preobražanj in prehodov v posebnem položaju. Sooča se z družinsko in poklicno perspektivo, ki sta svobodnejši in obetavnejši, vendar hkrati tudi bolj negotovi in tvegani. Mladi se tako ne odločajo več slepo, po tradicionalnih odnosih, niti se ne odločajo več v okviru omejenih, ustaljenih in zanesljivih družbeno regularnih tirnic. Odločitve so veliko bolj svobodne, bolj v njihovih rokah in zato tudi bolj odgovorne (Musek, 1995, str. 19).

Ena od osrednjih značilnosti mladih odraslih danes je sočasna odvisnost od staršev in osebna avtonomija. Mladi po Evropi odlašajo s popolno avtonomijo in podaljšujejo obdobje

življenja v izvorni družini in odvisnost od staršev (Bezjak, 2012, str. 12). Prihodnost mladih ljudi je v današnjem svetu tako vse bolj negotova, prav tako pa prihaja kasneje do prehoda v samostojno življenje. Mladi podaljšujejo svoje bivanje doma in se v zavetju doma soočajo z obremenilnimi dejavniki prehoda, kot je npr. iskanje zaposlitve, lastnega stanovanja in ekonomske neodvisnosti. Otroci v rejništvu so ranljivi še s tega vidika, da mnogi, vendar ne vsi, svojega bivanja doma ne morejo podaljšati, saj na neki točki zaključijo izvajanje rejniške dejavnosti, vrnitev v matično družino pa ni mogoča. Poudariti želim, da se otroci v rejništvu ne soočajo samo s splošno socialno ranljivostjo mladih ljudi, ampak je njihova situacija toliko bolj obremenilna.

1.4.3 Osamosvajanje mladostnika

Vzorci prehoda v odraslost so se v zadnjih tridesetih letih hitro spremenili: ogromen je upad na trgu dela mladih, ki temelji na proizvodnji in pripravi, razširilo se je usposabljanje mladih, podaljšuje se izobraževanje mladih, vendar se tudi zmanjšujejo pravice do socialnih ugodnosti. Te spremembe so privedle do tega, da so mladi v svojih zgodnjih 20. letih vse bolj odvisni od svojih družin na čustvenem in finančnem področju (Stein, 2005, str. 17).

Arnett (kot navedeno v Kodrič, 2014, str. 10) opiše pet značilnosti obdobja prehoda v odraslost. Prehod poimenuje kot:

- **obdobje identitetnega raziskovanja**, kjer mladi raziskujejo in preizkušajo možnosti in različne življenjske priložnosti. Proces identitetnega raziskovanja se začne v mladostništvu in zaključi s prehodom v odraslost. So uvod v obveznosti in vloge odraslih oseb. S pomočjo raziskovanja lastne identitete pa mladi lahko ugotovijo kdo sploh so, kaj si želijo početi v življenju, torej raziskujejo samega sebe in postajajo vse bolj neodvisni od staršev.
- **obdobje nestabilnosti**, je čas preizkušanja priložnosti na področju izobrazbe, zaposlitve in partnerskega odnosa, potovanj, raziskovanje novega. Je tudi obdobje heterogenosti, individualnih razlik v načinu življenja, saj so nekateri zaposleni, drugi se še vedno izobražujejo, nekateri gradijo stalno intimno razmerje, itd.
- **obdobje osredotočenosti samega nase** je obdobje velike svobode mladih, saj nimajo veliko socialnih obveznosti ali dolžnosti do drugih. Gre se za obdobje, ko mladi, nikomur ne odgovarjajo in lahko počnejo kar želijo s svojim vsakdanjim življenjem. Preizkušajo vse kar ne bodo mogli, ko prestopijo prag odraslosti.

- **obdobje »nekje vmes«** ponazarja čas, ko se mladi čutijo, da niso več otroci, mladostniki, vendar se tudi ne počutijo še kot odrasle.
- **obdobje veliko možnosti** pa je obdobje, ko mladi v sebi čutijo, da imajo neskončne možnosti, ko nosijo v sebi ogromno upanja in optimizma, ter visoka pričakovanja za doseg željenega na področju dela, družine, otrok, itd.

Razvojne naloge v obdobju mladostništva predstavljajo različna znanja, spretnosti in načine vedenja, ki jih posameznik usvoji v določenem obdobju svojega življenja. Uspešno obvladovanje teh nalog pa posamezniku omogoči samozadovoljstvo. V mladosti tako narašča želja po sprejemanju samostojnih odločitev na področju lastnega delovanja in tudi želja po sodelovanju v družinskih odločitvah. Povečana zmožnost razmišljanja o lastnih mislih in čustvih ga usmerja v poglobljanje vase in medosebne odnose (Puklek Levpušček, 2005, str. 41).

Oblikovanje sposobnosti za lastne odločanje, kar vključuje lastno mnenje, sposobnost integracije misli in čutenja na višji ravni ter sposobnost abstrakcije, je ena izmed poglavitnih nalog v času osamosvajanja (Doblehar, 2009, str. 40). Osebnostno avtonomen posameznik tako ustvari vrednotni sistem, ki mu je lasten in s pomočjo katerega lahko usmerja svoje dejanje. V obdobju poznega mladostništva si posameznik na podlagi življenjskih izkušenj in pridobljenih veščin lahko odgovori na vprašanje, kakšne vrste oseba je in kaj želi narediti v svojem življenju. Takrat lahko tudi šele pričakujemo vrednotno avtonomijo in socialno odgovorno vedenje pri takem posamezniku (Puklek Levpušček, 2005, str. 42).

Postati odrasla oseba predstavlja prehod med odvisnim in neodvisnim življenjem ter razmišljanjem. Točnega dneva, ko se to zgodi, ne moremo definirati. Družba skuša domnevati, da obstaja magičen čas, ko je vsak pripravljen na odraslost in vse, kar z njo pride, vendar ni tako. Naš rojstni datum ne definira naše pripravljenosti na vstop v svet odraslosti, vključno z razmišljanjem in življenjem, neodvisno od družine (Wiener, 1997, str. 21–22).

Doblehar (2009, str. 41–48) pa loči več oblik osamosvajanja:

- **Emocionalno osamosvajanje:** mladostnik pridobiva občutek samoiniciativnosti in se osamosvaja od otroške odvisnosti. Pogosti so konflikti med starši in otroci, saj mladostniki ne sprejemajo več nasvetov staršev.
- **Psihološko osamosvajanje:** je proces vse večje samostojnosti od socialnega okolja in krepitvi neodvisnega koncepta sebe. Mladostnik mora spremeniti psihološko povezanost z družino in vzpostaviti meje lastnega ega, s tem pa zmanjšati odvisnost in

prepoznavanje z drugimi. Naučiti se mora zadovoljevati lastne potrebe in biti hkrati občutljiv na potrebe drugih.

- **Socialno osamosvajanje:** Vpetost v družinski sistem omejuje mladostnika pri osamosvojitvi. Iz družine namreč prenese vrednote, cilje, miljenja, vendar zato ne more razviti svojih vzorcev in naredi vse za socialno osamosvojitev. Ko to stori, je mladostnik šele zares postal svoj. Sam je osnovo staršev nagradil z lastnim znanjem in mišljenjem.

Pravzaprav bi lahko rekli, da se mlada oseba osamosvaja v dveh smereh. Na eni strani se osvobaja fizično, na drugi strani pa psihično. Fizično osvoboditev lahko označimo kot lažjo, vedno znova lahko pridemo nazaj domov. Psihična osvoboditev pa je tista najtežja in enkrat, ko jo dosežemo, nuja po vrnitvi domov usahne, saj je posameznik odgovornost za svoje življenje vzel v svoje roke (Gavranović, 2018, str. 39).). Skozi otrokovo odraščanje prihaja do različnih obdobij, na katera je otroka treba pripraviti. Vsako obdobje ima svoje naloge in zahteve, posamezna obdobja pa spremlja družina (Korošec, 2017, str. 9). Zato si bomo v nadaljevanju pogledali, kakšna je pravzaprav vloga družine pri prehodu v odraslost.

1.4.4 Vloga družine pri osamosvajanju mladostnika

To, da je družina pomembna v življenju otroka, smo uspeli do sedaj že dodobra spoznati. Je temeljna v otrokovem življenju in predstavlja vzajemno odvisnost, hkrati pa usmeritev k neodvisnosti, solidarnosti ter pomoč in zaščito (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 130). Vzgajati otroka pomeni vodenje od popolne odvisnosti do postopne vse večje samostojnosti, vse dokler si otrok ne ustvari neodvisnega življenja (Kramar, 1989, str. 34).

Družina razvoj samostojnosti spodbuja z ustreznim opogumljanjem otroka pri opravljanju samostojnih nalog, primernih za njegovo zrelost. S pravo oporo se otrok nauči odločati zase, ne le po lastnih željah, temveč v skladu z možnostmi, ki jih ima (Tomori, 1988, str. 43). Prav čustveno osamosvajanje od staršev in soočanje z vprašanjem, kako samostojno upravljati s svojim življenjem in razviti individualiziran občutek sebe, je ena izmed težjih nalog, s katero se posameznik sooči med psihološkim osamosvajanjem (Puklek Levpušček, 2005, str. 43).

Naller in Callan (1991, kot navedeno v Doblehar, 2009, str. 52) navedeta, da imajo starši pri osamosvajanju otroka pomembne naloge; opazovati morajo razvijanje otroka v odraslo osebo in spremljati otrokove želje ter njega samega. Na ta način družina ustvari prostor za zrelo in funkcionalno odraščanje. Odnos med mladostnikom in starši pa ostaja pomemben vir

socialne in čustvene opore tudi po obdobju otroštva. V obdobju mladostništva se odnosi s starši namreč reorganizirajo in pridobijo novo kakovost ob prehodu v odraslost. Razlogi za to so predvsem v spremenjenih življenjskih pogojih, npr. mladi se odselijo od doma, študirajo ali se zaposlijo, vstopijo v partnerski odnos itd. Posameznik prav tako pridobi nove izkušnje in socialne vloge, nekateri posamezniki postanejo tudi sami starši, pridobita pa se tudi samostojnost in psihosocialna zrelost (Lavrič in Flere, 2010, str. 66).

Mnoge empirične študije in terapevtske prakse prihajajo do ugotovitev, da imajo starši pomembno vlogo pri odraščanju. Starši so najpomembnejši v življenju odraščajočega mladostnika, zaradi česar večina mladih, vendar ne vsi, nosi s seboj občutek čustvene bližine vse do odraslosti. Raziskave pa ugotavljajo tudi vedno večji pomen otrokove navezanosti na starše kot nekakšno preventivo pred odklonskim vedenjem (Ule, 2008, str. 76). Otrok tako tudi med osamosvajanjem potrebuje podporo družine in odnos s starši za kakovosten prehod v odraslost. S pomočjo družine lahko uresničuje svoje želje in cilje ter gradi pot do samostojnosti. Vsi mladostniki pa niso deležni tega, zato se v nalogi osredotočam na otroke v rejništvu, saj me zanima, kako je osamosvajanje potekalo pri njih, kdo je bil vir podpore in s katerimi težavami so se morebiti soočali.

2 Problem

V diplomski nalogi raziščem življenje mladostnika po zaključenem rejništvu. Rejniška družina namreč otroku po Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 69/2004, 101/07 – odl. US, 90/11) predstavlja nadomestno družino vse do njegove polnoletnosti ali če prenehajo razlogi, zaradi katerih je bila potrebna njegova oddaja v rejništvo. Rejniška pogodba se sicer lahko podaljša po polnoletnosti otroka, vendar le v primeru, ko otrok ni sposoben za samostojno življenje ali zaradi nadaljevanja šolanja, najdlje pa do dopolnjenega 26. leta starosti.

Zaradi tega sem se začela spraševati, kaj se zgodi z otroki, ko dopolnijo osemnajst let. Pri opredeljevanju problema diplomske naloge namreč izhajam predvsem iz lastne izkušnje, da pri osemnajstih letih nisem bila niti psihično niti ekonomsko podprta, da bi prešla v samostojno in neodvisno življenje. Prehod v samostojno življenje predstavlja pomembno prelomnico v življenju posameznika in je danes vse prej kot lahek ter predstavlja že sam po sebi stresno situacijo. Otroci v rejništvu se poleg stresa osamosvajanja sooča še s stresom zaključevanja rejništva, zato je pomembno poudariti, kako zelo pomembno nalogo imajo strokovni delavci pri pripravi otroka na prelomne trenutke v njihovem življenju.

Moj namen je raziskati življenje mladih po zaključku rejništva. Predvsem me zanima prehod iz rejništva v samostojno življenje – s čim so se mladi takrat soočali, kakšne so njihove potrebe v procesu, da bi bil prehod lažji, in predvsem, kdo je mladostnikom na tej poti pomagal in od koga bi še potrebovali pomoč. Ugotoviti želim tudi, kakšno vlogo so imeli strokovnjaki iz CSD in kako, na kakšen način so z mladimi sodelovali ob zaključevanju rejništva ter ali so jih pripravljali na samostojnost. S pridobljenimi odgovori želim predvsem socialnim delavcem dati poglobljen vpogled v problemsko situacijo mladostnika na prehodu v samostojno življenje ob zaključenem rejništvu. S tem želim prispevati k oblikovanju smernic za socialno delo na področju rejništva in opozoriti na pomanjkljivosti pri delu z mladostniki v povezavi z zaključevanjem rejništva in prehodom v samostojno življenje, da bi lahko prihodnje generacije delale še bolj v korist otroka.

Raziskovalna vprašanja, na katere želim dobiti odgovore, so:

- Kako je potekal proces zaključevanja rejništva in kdo je sodeloval pri tem?
- Kako je potekal prehod iz rejniške družine v samostojno življenje?
- Kdaj so se otroci v rejništvu osamosvojili in kaj je bilo ključnega za občutek samostojnosti?

- Kaj so prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema pri nas?

3 Metodologija

3.1 Vrsta raziskave

Gre za kvalitativno raziskavo, pri kateri sem osnovno gradivo zbiralala s pomočjo besednih opisov, pridobljenih s spraševanjem v intervjujih. Gradivo sem analizirala na besedni način in pri tem nisem uporabljala merskih instrumentov, ki vsebujejo števila (Mesec, 1997, str. 11). Ker sem se skušala seznaniti s procesom osamosvajanja mladih po zaključenem rejništvu in osnovnimi značilnostmi tega procesa ter poiskati dejavnike, ki vplivajo na celoten proces osamosvajanja mladostnikov po zaključku rejništva, je raziskava tudi eksplorativna oziroma poizvedovalna.

3.2 Merski instrument in viri podatkov

Podatke, uporabljene v diplomski nalogi, sem pridobila neposredno od oseb, s katerimi sem opravljala intervjuje. Iz tega razloga gre za primarno raziskovalno gradivo. Merski instrument, ki sem ga uporabila za pridobivanje podatkov, je bil delno standardiziran vprašalnik, ki sem ga sestavila sama. Celoten vprašalnik je priložen v sklopu »Priloge«. Vire podatkov predstavlja osem zapisanih intervjujev, ki so za vpogled dostopni v osebni arhivu avtorice diplomske naloge.

3.3 Populacija in vzorčenje

Raziskava, izvedena v Republiki Sloveniji, zajema populacijo otrok, registriranih v rejniški sistem, ki so v obdobju zadnjih deset let ob dopolnitvi 18. leta starosti oziroma zaključku šolanja, najkasneje do 26. leta starosti, zapustili sistem rejništva.

Vzorec je neslučajnosten, priložnosten in namenski, saj so bile vanj vključene le tiste enote populacije, do katerih sta mi dostop omogočila CSD Ljubljana in socialno omrežje Facebook. Vzorec tako vključuje enote s točno določenim namenom, ki izpolnjujejo kriterije, bistvene za raziskavo. Zaradi specifičnosti populacije sem do oseb populacije dostopala zelo omejeno. Navezala sem stike s socialnimi delavkami, ki delajo na področju rejništva v sklopu vseh enot CSD Ljubljana, ter jih prosila za pomoč pri vzpostavitvi stikov. Odziv je bil majhen, zato sem ob podpori mentorice svoje iskanje populacije razširila še na socialno

omrežje Facebook, kjer sem sestavila kratek zapis o namenu svojega iskanja in prosila svoje prijatelje, da so ga delili. Osebe so se potem same oglasile prek sporočila. Prizadevala sem si izbrati čim bolj raznolike primere, vendar na izbiro nisem imela vpliva, saj si tega že ob tako malem številu populacije nisem mogla privoščiti. Vzorec moje raziskave ima tako določene omejitve, saj mu primanjkuje raznolikosti, predvsem glede izkušnje zaključevanja rejništva in soočanja s pripravami in prehodom v samostojno življenje.

Tabela 1: Predstavitev značilnosti vzorca

INTERVJU	SPOL	STAROST	STAROST OB ZAKLJUČKU REJNIŠKE DEJAVNOSTI	VZROK ZAKLJUČKA REJNIŠKE DEJAVNOSTI
A	Moški	26	17	Posvojitev
B	Moški	22	16	Lastna pobuda
C	Ženska	27	25	Zaključek šolanja in zaposlitev
D	Ženska	29	23	Življenje na svojem
E	Moški	25	19	Zaključek šolanja
F	Ženska	31	25	Samostojnost
G	Ženska	27	24	Zanositev
H	Ženska	24	19	Zaključek šolanja

3.4 Zbiranje podatkov

Na podlagi pridobljenih kontaktov sem z osebami vzpostavila stik. Vsakemu posamezniku, ki se je odločil za sodelovanje, sem razložila namen raziskave in predstavila, kakšne teme bo zajemal vprašalnik. Prav tako sem opredelila predviden čas trajanja pogovora ter se dogovorila za termin in kraj srečanja. Pri tem sem se prilagajala željam sogovornikov, saj sem želela poskrbeti, da so sami zadovoljni z lokacijo in da se dobro počutijo. V večini primerov je to bilo v kavarni ali pa sem se z njimi srečala na njihovem domu. Odvisno od predhodnega dogovora z vsakim posameznikom. Kadar so pogovori potekali v domačem okolju sogovornika, je bilo poskrbljeno, da ni bilo nikogar zraven in so intervjuji lahko potekali nemoteno. Osebam, s katerimi sem vodila intervjuje, sem zaradi varovanja osebnih podatkov prikrila identiteto ter so tako označene s črkami po abecednem vrstnem redu. Prav tako v diplomski nalogi ne omenjam imen drugih oseb, ki so mi jih morebiti zaupali. Intervjuje sem opravila v času od 22. 3. 2019 do 8. 4. 2019. Po predhodnem pridobljenem

soglasju intervjuvancem sem si med pogovorom zapisovala ključne podatke, kar mi je kasneje omogočilo lažji zapis pridobljenih podatkov. Pogovori so v večini trajali od ene ure do ure in pol.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

Zbrano gradivo, ki sem ga pridobila z intervjuji, sem kvalitativno obdelala v skladu s kvalitativno analizo (Mesec, 2007). Opravljene intervjuje sem naprej zapisala. Pri tem sem intervjuje parafrazirala, to pomeni, da sem jih zapisala v knjižnem jeziku.

Iz zapisanih intervjujev sem nato podčrtala relevantne izjave. Pri tem sem izbirala le relevantne dele besedila glede na predmet raziskave. Dodatno sem razčlenila tiste dele besedila, znotraj katerih se je v eni enoti pojavilo več podtem; torej je znotraj ene celotne enote bilo več pomembnih podatkov, ki so spadali pod drugo podkategorijo. Ker pa se podatki navezujejo in predstavljajo vsebinsko celoto, jih nisem ločila z drugačnimi številkami, ampak sem jih s črkami ločila znotraj iste številke izjave (npr. »Od rejnikov pa sem potem odšel pri sedemnajstih« (A1), »takrat sem bil tudi posvojen« (A1a). Zaradi preglednosti sem oblikovala tabele za vsak posamezen intervju. Znotraj tabele sem torej odprto kodirala – izjavam sem pripisala pojme, podkategorije in kategorijo. Kot primer navajam le del kodiranja, celoten postopek pa je prikazan v prilogi.

/1. primer: odprto kodiranje/

Tabela 2: Odprto kodiranje

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
A1	Od rejnikov pa sem potem odšel pri sedemnajstih	17	Starost	Zaključek rejništva
A1a	takrat sem bil tudi posvojen	Posvojitev	Vzrok	Zaključek rejništva
A2	Govoril so mi, da sem že prestar za posvojitev. Ampak se nisem vdal, iskal sem aktivno svoje posvojitelje	Iskanje posvojiteljev	Način	Priprava na zaključek rejništva
A3	Iskanje informacij o možnosti posvojitve	Iskanje informacij	Način	Priprava na zaključek rejništva
A4	Povezal sem se tudi z društvom Deteljica	Društvo Deteljica	Način	Priprava na zaključek rejništva

V nadaljevanju kvalitativne analize sem zbrala vse enote besedila, ki sem jim pripisala isti pojem in podatke organizirala glede na skupno podkategorijo in kategorijo ter gradivo s tem osno kodirala. Kot primer navajam le del kodiranja, celoten postopek pa je prikazan v prilogi.

/2. primer: ureditev izjav po pojmi, združevanje podkategorij in kategorij/

Zaključek rejništva

– Starost

- 19 (E1, H1)
- 25 (C1, F1)
- 23 (D2)
- 17 (A1)
- 16 in pol (B1)
- 24 (G1)

– Vzrok

- Posvojitev (A1a)
- Samostojna volja za zaključek rejništva (B2)
- Želja po vrnitvi domov (B3)
- Zaključek šolanja in zaposlitev (C3)
- Opremljeno stanovanje (D1)
- Pripravljenost na samostojnost (F4)
- Zanositev (G5)
- Način
 - Posvojitev – hitro stekla (A12)
 - Ujemanje z bodočima staršema (A13)
 - Odhod k posvojiteljem (A14)
 - Zadnje redno srečanje na CSD ob zaposlitvi (C6)

V nadaljevanju sem s pomočjo odprtega in osnega kodiranja predstavila rezultate za vsako kategorijo posebej. Kategorije služijo kot posamezne teme, ki so zajete v okviru diplomske naloge. Pojme, ki sem jih uporabila pri analizi ter sem iz njih tvorila rezultate, sem v besedilu označila odebeljeno. Izjave, ki se navezujejo na določen pojem, pa so označene s poševnim tiskom. V naslednjem koraku sem rezultate dopolnila s teoretičnimi predpostavkami in tako oblikovala sklepno razpravo.

4 Rezultati

4.1 Zaključek rejništva in priprave na zaključek rejništva

Osebe, s katerimi sem opravila intervjuje, so z **rejništvom zaključile** med 19. in 25. letom. Vzroki za zaključek rejništva so bili različni. Ena izmed oseb je bila v starosti 17. let posvojena in je življenje nadaljevala v družini, ki jo je posvojila. Ena izmed oseb je zanosila in zaradi nosečnosti pričela s samostojnim življenjem, en intervjuvanec pa je izrazil željo po vrnitvi domov. Preostali so v tem obdobju zaključili s šolanjem, se redno zaposlili ali pa izrazili samostojno voljo za življenje na svojem ter si opremili lastno stanovanje.

Postopek zaključevanja rejništva je pri vseh osebah, s katerimi sem opravila intervjuje, potekal podobno. Večinoma je šlo za urejanje formalnosti oziroma za podpis prekinitve rejniške pogodbe (*B6 »Podpisali smo kar smo morali, torej, da prekinjamo rejniško pogodbo«, C4 »Takrat smo potem uradno prekinili sklenjeno pogodbo«, F11 »In da moramo še po uradni poti zaključit postopek«, G6 »dogovorili za prenehanje izvajanje rejniške dejavnosti«*). Le pri osebi, ki je zaključila z rejništvom, zaradi posvojitve, je bil postopek malo drugačen. Poleg zaključka rejništva, so namreč morali opraviti še formalni podpis posvojitve (*A14 »Vse kar je bilo potrebno potem urediti so bile formalnosti. Poklicati so morali mojo biološko mamo, da je podpisala in mi s tem omogočila da grem v posvojitev«*). V primeru sogovornika, ki se je želel vrniti domov, pa je pred uradnim postopkom potekal še dogovor o možnosti vrnitve domov, ter pogovor z biološkim očetom, vendar se ta postopek ni uresničil zaradi prepira med sinom in očetom. Otrok v rejništvu je tako ob pomoči rejnikov in socialne delavke iskal stanovanje in službo za samostojno življenje izven rejniške družine (*E9 »Najprej je bilo tako da smo se dogovarjali, da bi šel domov, ker sem se na začetku mislil vrniti k očetu, a sva se skregala in je ta možnost padla v vodo«*).

Večina se je na **zaključek rejništva pripravljala** prek pogovora z rejniki (*C27: »V rejništvu sem bila v krogu družine, zato smo se o tem tudi nekako pogovarjali, ker sta vedela, kaj sledi.«, E5: »Z rejniki sem se doma sicer dostikrat pogovarjal na to temo.«, G2: »Mogoče smo se malo več pogovarjali o tem, da se bo rejništvo prekinilo.«, H3: »Z rejniki smo se pogovarjali, da pri njih ne morem ostati.«*). V večini primerov pa so rejniki pri zaključku rejništva pomagali prek učenja opravljanja hišnih opravil, kot so kuhanje, pospravljanje, plačevanje položnic. Skratka, pripravljali so jih na samostojno življenje, ki sledi (*E6: »Pripravljala sta me nekako na življenje dalje.«, E7: »Rejnica me je uvajala v hišna*

opravila.«, E8: »/.../ potem me je začela učiti kuhanja in takih zadev.«, H6 »Rejnica me je učila kuhati, pospravljati.«). Pri eni izmed oseb je bila priprava na zaključek rejništva opravljen izpit za avto, pri eni pa pomoč pri zaključevanju šolanja. V preostalih primerih pa posebnih priprav na zaključek rejništva ni bilo.

Postopek priprav na zaključevanje rejništva je pri vseh osebah trajal različno. V večini je postopek trajal približno en mesec, nekateri so odšli razmeroma hitro na svoje, pri nekaterih pa se je postopek zavlekel tudi dlje, največ do enega leta.

Prisotnost na pripravah je bila pri vseh osebah, s katerimi sem opravila intervjuje, precej podobna. Vedno je namreč bila prisotna socialna delavka iz CSD, sam otrok, ki je v rejništvu, ter rejniška družina. V dveh primerih je bila prisotna še matična družina. Edina posebnost je bila pri sogovorniku, ki je bil posvojen, saj sta na pripravah bila prisotna še bodoča posvojitelja. Podatkov o tem, kako so potekali pogovori, nimam. Ti pogovori so večinoma potekali z rejniki in ne s socialnimi delavkami. Sogovorniki večinoma omenjajo podpis prekinitve rejniške pogodbe, ki je stekel kot zaključna faza rejniške dejavnosti.

4.2 Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje

Možnosti za bivanje po zaključku rejništva so bile za sogovornike precej različne. V dveh primerih je bilo omogočeno bivanje pri rejnikih tudi po dopolnjenem 18. letu starosti (D5: »Rejnika me nikoli nista podila od hiše, niti ko sem dopolnila 18 let.«, F2: »Sem pa bila pri rejnici, kolikor dolgo se je dalo.«). Nekateri so svoje bivanje po zaključku rejništva nadaljevali s partnerjem (F14: »Od uradnega zaključka dalje sem živela s fantom in njegovo družino.«, G7: »/.../ počasi sem se preselila k partnerju.«). Oseba, ki so jo posvojili, je svoje življenje sprva nadaljevala v krogu posvojiteljske družine, kasneje pa se je preselila na svoje. Nekateri pa so se znašli v situaciji, ko v rejniški družini niso mogli ostati, prav tako se niso mogli vrniti domov. Poiskati so morali druge opcije, tako se je eden izmed sogovornikov po zaključku srednje šole in rejniške dejavnosti preselil v stanovanjsko skupnost, ena oseba pa je bivanje nadaljevala v mladinskem domu (B4: »Po končani srednji šoli pa sem se potem preselil v stanovanjsko skupnost v Jaršah.«, H11: »Po uradnem zaključku rejniške dejavnosti sem odšla začasno bivati v mladinski dom.«). Enemu izmed sogovornikov pa je na pomoč priskočila socialna delavka in mu poiskala bivanje (E16: »Socialna delavka mi je takrat našla bivanje v neki starejši hiši.«).

Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje so sogovorniki v večini opisali kot težko in kljub zavedanju, da se bo rejniška dejavnost zaključila, kot šok (A18: »Sicer je bilo

pa kar težko.«, H14: »Takrat tega nisem priznala, vendar mi je bilo zelo težko.«, H35: »Težko sem sama shajala.«, E3: »Kljub temu da sem vedel, da se bo rejništvo zaključilo, je bil to zame šok.«). Potrebno se je bilo navaditi na samostojno življenje in se naučiti odgovornosti za naprej. Ena izmed oseb je izpostavila tudi občutek osamljenosti.

Ob prehodu v samostojno življenje so se sogovorniki srečevali z različnimi **ovirami**. Pri tem so izpostavili težave zaradi šole, predvsem pa se je pokazal stres zaradi gospodarjenja z lastnim življenjem in pomanjkanja denarja. Težko pa je bilo usklajevati nosečnost in obveznosti na fakulteti. Predvsem pa zaradi navajenosti na veliko družino narediti prehod v življenje na svojem (D10: »Večjih ovir ni bilo, zame je ovira le ta, da sem navajena živeti v veliki družini.«).

Pri tem jim je v **največjo podporo** bila rejniška družina (D26: »Imela sem podporo od rejnikov oz. od cele družine.«, E10: »Ob pomoči rejnikov.«, F12: »Ponudili so mi tudi pomoč, če bi karkoli rabila.«, G23: »imela sem vso podporo, ki sem jo potrebovala.«). Predvsem odločilno je bilo sporočilo rejnikov, da so pri njih vedno dobrodošli (D24: »/.../ da sem pri njih vedno dobrodošla.«, F16: »Rejnica mi je ponudila možnost, da sem še vedno lahko pri njej.«). V posameznih primerih pa je vir podpore bilo tudi znanje, ki so ga dobili od rejnikov ali posvojiteljev za naprej. Izrednega pomena je bila tudi finančna podpora (npr. pokojnina po mami) (C9: »Meni je bilo finančno olajšano to, da sem pridobivala pokojnino po mami.«) in omogočena pomoč s strani rejniške družine (D23: »/.../ veliko v pomoč to, da so mi doma rekli, da mi bodo vedno pomagali.«). Na pomoč je v nekaterih primerih priskočila tudi socialna delavka, ki je sodelovala pri iskanju primerne stanovanja in službe.

Vloga CSD je bila ob prehodu otrok v rejništvo v samostojno življenje precej aktivna. Večina jih je izpostavila redna srečanja na CSD (C5: »Na centru smo mi vedno imeli redna srečanja zaradi podaljševanja pogodbe.«, C14: »Jaz sem imela vsak september te neke lete razgovore.«, C14a: »Tukaj me je socialna delavka vedno spraševala, kako sem, kako mi gre, kako napredujem, skratka, malo analiza in pregled nad mojim samostojnim življenjem.«, E29: »/.../ redna srečanja o tem, kako mi gre in kako napredujem v življenju.«). Na centru so potekali tudi pogovori o zaključku rejništva (F22: »Imeli smo uradni pogovor in z njim smo tudi rejništvo zaključili.«, G10: »Dogovor o prenehanju rejniške dejavnosti.«). Nekateri so od CSD prejeli socialno pomoč in so le v taki obliki sodelovali s pristojnim centrom. V nekaterih primerih pa je imela socialna delavka aktivno vlogo iskanja in dodelitve primerne in ugodnega stanovanja za samostojno življenje oziroma iskanja začasnega bivanja ob prehodu v samostojno življenje (D14: »Vloga centra je bila ta, da so mi poiskali in dodelili zame primerno in cenovno ugodno stanovanje.«, E27: »/.../ socialna delavka našla to starejšo

hišo kot moje bivanje.«). **Druge organizacije** pa niso aktivno sodelovale. Dva sogovornika sta omenila le sodelovanje z Društvom Deteljica, ki je pomoč ponudilo pri iskanju posvojiteljev, in s stanovanjsko skupnostjo v Jaršah, ki je sogovorniku nudila bivanje za določen čas.

4.3 Pot k samostojnosti in osamosvajanje

Večina oseb je **začela svojo pot v samostojno življenje** z redno zaposlitvijo ali pa iskanjem službe. Pri nekaterih se je začetek pokrival s preходом iz srednje šole na fakulteto in z zaključevanjem študija (F24: »/.../ začela z odločitvijo končati študij.«). Spet drugi so svojo pot začeli z urejanjem stanovanja oziroma iskanjem primerne prostora za bivanje ter selitvijo na svoje s partnerjem. Začetek poti v samostojnost se tako pokriva z rešitvijo bivanjskega vprašanja. Ena izmed oseb je svojo pot v samostojnost začela z načrtovanjem družine.

Večina si je **na začetku predvsem pomagala** z varčevanjem denarja (A28: »/.../ začneš nabirati denar.«, B17: »Nekako sem začel shranjevati si denar.«, H24: »Začela sem pridno varčevati.«), saj je bila finančna situacija težka. Nekateri so si bivanje omogočili pri posvojiteljih ali doma pri rejnikih, ena izmed oseb pa se je celo sprva preselila v študentsko skupnost (A27: »/.../ nekaj časa pri posvojiteljih.«, B11: »Pri osemnajstih pa sem potem odšel živeti domov.«, C19: »/.../ tekom prvega letnika faksa spet preselila. Zopet v neko študentsko skupnost.«).

Največji **izziv**, s katerim so se sogovorniki ukvarjali, je bilo upravljanje z denarjem (E24: »/.../ bilo dosti računanja, koliko kam dati, v kateri strošek, da bom na koncu imel vsaj za kakšno kavo s sodelavci.«). Prav tako je velika ovira bilo iskanje službe, predvsem pa soočanje z odgovornostjo in samostojnostjo. Izzivi so tudi v času samostojnega življenja bili precej podobni. Večinoma je bil glavni izziv finančni vidik (G20: »/.../ kako bo finančno šlo naprej v prihodnosti.«, A35: »Največji izziv je bil soočati se z upravljanjem z denarjem, da boš imel ob koncu meseca dovolj.«) ter iskanje službe. Sogovorniki so se soočali z odgovornostjo odrasle osebe (C23: »Soočanje z odgovornostjo odrasle osebe.«). Nekateri so opremljali stanovanje, ena izmed oseb pa je v tem obdobju tudi hudo zbolela. Kot **vir podpore** na poti v samostojnost in kasneje v času osamosvajanja so izpostavili rejniško družino in stike, ki so jih ohranili z njo, prijatelje in CSD oziroma strokovne delavce.

Čas osamosvojitve je pri sogovornikih bil različen. Nekateri so to obdobje začeli pri 20. letih, drugi kasneje, pi 25. letih. Ena izmed oseb pravi, da se je dokončno osamosvojila v roku

enega leta od začetka življenja na svojem, ločeno od rejniške družine. Za eno izmed oseb pa je osamosvojitve prišla z dokončno finančno stabilnostjo, torej, da je omogočen zadosten vir dohodka za samostojno življenje. Vsi moji sogovorniki so namestitev v času osamosvojitve našli v najemniškem stanovanju, nekateri so se na svoje preselili sami, drugi pa s partnerjem (E20: »/.../ se odselil iz te hiše v najemniško stanovanje tukaj v Ljubljani.«, A29: »/.../ v župnišču, imam svoj vrt in stanovanje.«, G14a: »/.../ in konec nosečnosti sem se preselila k njemu.«, H26: »Sedaj imam majhno garsonjero.«).

Glavni **kazalec osamosvojitve** je za večino sogovornikov bilo samostojno življenje, ločeno od rejniške ali posvojiteljske družine (A36: »To, da sem šel na svoje, da sem postal sam svoj gospodar in da ne potrebujem polagati računov nobenemu.«, B24: »/.../ samostojen, ker živim na svojem.«, B26: »/.../ odločam sam o sebi.«, D22: »/.../ da sem po določenem času sama urejala vse stvari (dokumenti, papirji, plačevanje položnic, pranje perila, kuhanje itd.).«). Ključno pri občutku samostojnosti pa je bila tudi redna služba in lastništvo nepremičnine.

CSD je bil le v redkih primerih vključen v proces osamosvajanja sogovornikov. Le redki so izpostavili, da so na CSD nadaljevali redna srečanja, nekateri pa so s centrom sodelovali zaradi iskanja stanovanja in podpisa pogodbe za stanovanje (D18: »Center je bil v proces osamosvajanja vključen le tako, da so iskali zame stanovanje.«).

4.4 Potrebe v času zaključevanja rejništva in ob prehodu v samostojno življenje

Sogovorniki so izpostavili, da bi v **času zaključevanja rejništva potrebovali** predvsem pogovor z rejniki in socialno delavko, tam, kjer teh pogovorov med pripravami ni bilo, da bi bilo to lažje za njih (B27: »Glede na to, kako se je pri meni rejništvo hitro zaključilo, predvsem zaradi mene, bi potreboval več pogovora.«). Lažje bi jim bilo tudi, če bi imeli omogočeno bivanje pri rejnikih in ne bi bili soočeni z bremenom odraslega življenja tako zgodaj (E41: »Mogoče bi mi bilo lažje, če bi lahko ostal pri rejnikih. Nekako ne bi bil tako zelo kmalu soočen z vsemi bremenom odraslega življenja.«). Nekateri pa so si želeli tudi vrnitve v matično družino (E44: »/.../ če bi se lahko vrnil k očetu.«, H36: »Vrnitev domov bi bila ogromnega pomena za mene.«). Največ **pomanjkljivosti** so v tem obdobju videli v prepuščenosti samemu sebi in v tem, kako zelo dolgo je trajal postopek zaključka rejništva in posvojitve.

V **času prehoda v samostojno življenje** so si bili sogovorniki enotni v **potrebi** po financah (B29: »Finančno injekcijo.«, E45: »/.../ več denarja.«) in zaposlitvi (B30: »Boljšo

službo.«, E46: »/.../ zaposlitvenih možnosti.«) ter stanovanju. Nekateri so celo omenili, da bi potrebovali vzgojo o tem, kako se znajti v družbi, saj v tem obdobju niso imeli znanja glede urejanja vsakdanjih opravil na banki in pošti.

4.5 Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji

Glavna **prednost**, ki so jo sogovorniki izpostavili, je namestitev otroka v varen dom za čas urejanja razmer v matični družini, kar je tudi namen rejniške dejavnosti (A45: »Varen dom za čas, dokler se matična družina ne uredi., D31: »/.../ nameščen v varno in ljubeče okolje.«). Otroku je namreč omogočen občutek sprejetosti (B31: »/.../ da gre otrok v družino, kjer ga sprejmejo.«). Sogovorniki so kot prednost izpostavili tudi možnost posvojitve in nameščenost otroka v krog družine. Znotraj rejniške družine pa se otroci naučijo vzajemnosti in rasti.

V največ primerih kot **pomanjkljivost** izpostavljajo vidik, da so otroci zgolj vir denarja (A49: »/.../ otroci pogosto le vir denarja.«). Pomanjkljivosti najpogosteje vidijo tudi v pomanjkanju nadzora s strani CSD nad rejniškim sistemom (E47: »/.../ pomanjkljivost v nadzoru nad rejniškim sistemom.«, H41: »Moralo bi biti več nadzora nad družinami.«). Izpostavljena sta bila tudi starost in znanje rejnikov; eden izmed sogovornikov je imel za rejnika starejšo gospo in gospoda, ki sta zelo težko sledila njegovim potrebam, prav tako pa nista imela znanja o rejništvu in vzgoji.

Predlog za spremembo vidijo v boljšem postopku preverjanja rejniških družin (B36: »Spremeniti bi morali postopek za preverjanje rejniških družin.«) in nenapovedanih obiskih socialnih delavk (B37: »/.../ dovoliti nenapovedane obiske na domu s strani socialnih delavk.«). Predvsem pa tudi v izboljšanju sodelovanja šolskih svetovalnih delavk in socialnih delavk na CSD (B38: »/.../ socialne delavke v šolah bi morale dati večjo pozornost tem otrokom in sodelovati s centri.«). Zaželeno bi bilo tudi, da bi socialne delavke vodile pogovore z otroki na samem in pri tem upoštevale vidik otroka, saj so pogosto bile prisotne družine. V takih primerih so se otroci zaprli vase in niso začutili dovolj varnega prostora za pogovor.

5 Razprava

Kako je potekal proces zaključevanja rejništva in kdo je vse pri tem sodeloval?

Po pridobljenih podatkih sem ugotovila, da so vsi intervjuvanci zaključili z rejništvom po dopolnjenem 18. letu starosti, torej so izkoristili pravico, da se rejništvo podaljša tudi po dopolnjenem 18. letu starosti. Vendar sem bila pri vzorcu, ki je uporabljen v nalogi, zelo omejena, zato v vzorcu nisem imela niti ene osebe, ki bi z rejništvom zaključila prej. Takrat bi bili rezultati, predvidevam, bolj raznoliki. Po Družinskem zakoniku (Uradni list RS št. 15/17, 21/18 in 22/19 – 237. člen) namreč rejništvo preneha s polnoletnostjo otroka ali že prej, če je otrok usposobljen za samostojno življenje ali če prenehajo razlogi, zaradi katerih je bil otrok nameščen v rejništvo. Vendar se lahko podaljša po dopolnjenem 18. letu, če otrok v primeru motenj v telesnem in duševnem razvoju ni sposoben za samostojno življenje ali zaradi nadaljevanja šolanja, najdlje do 26. leta starosti. Tako se je v skladu z zakonskimi določili rejništvo za sogovornike zaključilo. Vendar pa so bili razlogi za zaključek rejništva različni – posvojitev, nosečnost, pripravljenost na samostojno življenje ločeno od rejniške družine in zaključek študija ter kasnejša zaposlitev.

Postopek zaključevanja rejništva je pri vseh osebah stekel podobno, ter je vključeval na koncu podpis prekinitve rejniške pogodbe. V Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti (Uradni list RS, št. 109/12 – 44. člen, 45. člen) je rejniška pogodba definirana kot pisna pogodba, ki jo skleneta pristojni center otroka in rejnik. Določa predvsem obseg oskrbe otroka, pravice in obveznosti pogodbenih strank, višino in način plačila rejnine ter način in rok prenehanja rejniške pogodbe.

Prav tako je v Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti – rejništvo) med drugim zapisano, da je dolžnost rejnika pripraviti otroka na odhod iz rejniške družine, kar je bilo v večini primerov tudi zagotovljeno. Izpostavljeni so bili predvsem pogovori z rejniki, kjer so otroke obvestili o bližajočem se zaključku rejniške dejavnosti in se skupaj z njimi pripravljali na prihodnost. Večina sogovornikov je namreč omenila, da so jih rejniki začeli pripravljati na samostojno življenje, ločeno od rejniške družine. Pričeli so jih učiti osnovnih gospodinjskih opravil, torej pospravljati in kuhati kosilo itd. S tem so jih opogumili za življenje naprej. A bistvo priprav ni le v tem. Najprej je pomembno otroka seznaniti z prenehanjem dejavnosti in nato nuditi potrebno pomoč in podporo ob odhodu iz rejniške družine. V Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti (Uradni list RS, št. 109/12 – 44. člen, 25. člen in 41. člen) je namreč zapisano, da

je dolžnost rejnika pripraviti otroka na odhod iz rejniške družine. Prav tako je naloga centra, da na odhod pripravi otroka, rejniško družino in matično družino. Toda nikjer nisem zasledila točnega zapisa, ki bi zakonsko določal, kaj naj bi priprave vsebovale. Vsekakor je potrebno otroku nuditi pomoč in podporo ob odhodu iz rejniške dejavnosti in prehodu v samostojno življenje ter predvsem preveriti otrokove možnosti za samostojno življenje in mu pomagati pri stanovanjski problematiki in zaposlitvi. V večini so priprave trajale približno en mesec; največ se je zavleklo do enega leta. Kljub zavedanju zaključka rejniške dejavnosti in pogovoru o odhodu iz rejniške družine je bil za večino prehod iz rejniške družine v samostojno življenje težek in šokanten.

Zato je pomembno začeti pogovor o zaključku rejniške dejavnosti ob pravem času, saj s tem omogočimo čas, da se otrok normalno in lažje seznani z novico. Pomembno je torej, da se prenehanje rejniške dejavnosti soustvarja skupaj ob sodelovanju vseh, ki so udeleženi v procesu. Potrebno je predvsem poskrbeti za dobro počutje otroka in mu pomagati pri ohranjanju stikov z rejniško družino, ko tam ne živi več. Idealno je torej prenehati z rejniško dejavnostjo v tempu in dojemanju otroka, vendar ni vedno tako (Križnik Novšak, 2012, str. 94-96).

Na pripravah za zaključek rejništva so bile prisotne socialne delavke iz centra za socialno delo, otrok v rejništvu in rejniška družina ter zgolj v redkih primerih tudi biološka družina. Sicer podatkov o tem, kako so potekali pogovori, nimam, vendar so ti pogovori glede zaključevanja rejništva večinoma potekali z rejniki. Gre za omejitve raziskave, saj so v vzorec vključene le osebe, ki so s centrom za socialno delo ob zaključku rejniške dejavnosti sodelovale zelo formalno, le pri podpisu zaključka rejniške pogodbe in enkrat letno ob rednih srečanjih na centrih. V priprave ob pogovoru na zaključek rejniške dejavnosti zato niti nimam vpogleda, saj tudi sogovorniki niso imeli o tem veliko povedati. Pomembnost teh pogovorov izpostavijo sogovorniki, ki se o zaključevanju rejništva niso pogovarjali ter so to izpostavili kot pomanjkljivost rejniškega sistema. Na tej točki bi zato rada poudarila pomembnost vpletenosti vseh sodelujočih v procesu pomoči, v tem primeru pri izvajanju rejniške dejavnosti. Priprave na zaključek rejništva bi morale tako steči že ob pričetku pomoči. Ob sodelovanju vseh bi se bilo treba pripravljati tudi na to, kaj bo sledilo potem. Zato je izrednega pomena vzpostaviti izvirni delovni projekt pomoči za vsak primer rejniške dejavnosti posebej – srečanja na centru za socialno delo bi morala tako biti več kot zgolj kratkotrajni pregled poteka rejništva. Omogočiti bi morala tudi ukvarjanje s situacijami v prihodnosti in načrtovanjem prihodnosti za otroka. Rešitve in cilje, ki smo si jih zastavili, moramo namreč prenesti v delovanje oziroma izvesti konkretne korake, s katerimi pridemo do

želenih odgovorov. Izvirnost delovnega projekta pomoči je v raznolikosti družin. Za vsako družino tako zastavimo nov, svojevrsten način dela. Izvirnost je torej v tem, da se vedno znova oblikujejo za vsakega posameznika. Vsak projekt je deloven, saj je potrebno sodelovanje vseh v delovnem odnosu (Čačinovič Vogrinčič, 2006, str. 21-22).

Kako je potekal prehod iz rejniške družine v samostojno življenje?

Možnosti bivanja ob prehodu iz rejniške družine v samostojno življenje, so bile ocenjene različno. Nekateri so ostali v rejniški družini, drugi pa iskali drugo obliko namestitve. Nobena izmed intervjuvanih oseb pa se ob zaključku rejništva ni vrnila v matično družino, čeprav je v Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti (Uradni list RS, št. 109/12) zapisano, da je rejništvo zgolj začasni ukrep, ki predvideva vrnitev otroka v matično družino. V primerih, vključenih v raziskavo, to ni bilo tako. Najtežjo možnost bivanja imajo tako otroci, ki nimajo omogočene vrnitve v matično družino in prav tako pa ne morejo ostati v rejniški družini. Kot začasno možnost bivanja v takih primerih so sogovorniki navedli stanovanjsko skupnost in mladinski dom. Tu so bivali, dokler niso pridobili dovolj denarja za najemniško stanovanje. Stanovanjsko problematiko so reševali ob pomoči socialnih delavk, ki so iskale primerna stanovanja, ter rejnikov, ki so izkazali otrokom svojo podporo tudi po zaključku rejništva. Je pa prehod v samostojno življenje bil za osebe stresen in težak, predvsem za tiste, ki so morali iskati stanovanje in se soočiti s finančnimi težavami pri iskanju službe. Stanovanjsko vprašanje v Sloveniji je tako pereč problem, ki poleg možnosti zaposlitve predstavlja za mlade posameznike največji problem pri osamosvojitvi. Zato težko sklepamo o slabšem stanovanjskem položaju oseb z izkušnjo rejništva v primerjavi z osebami, ki te izkušnje nimajo. Statistični podatki za Slovenijo le kažejo, da se meja, ko odrasle osebe še vedno bivajo v istem stanovanju s svojimi starši, viša. Mladi v rejništvu pa se osamosvajajo prej (Boškič, Narat, Rakar, Lebar in Kobal Tomc, 2012, str. 84-89).

Ob prehodu otroka iz rejniške družine v samostojno življenje je center sodeloval z udeleženiimi v procesu preko rednih srečanj, ki so se dogajala na pristojnem centru. Naloga teh srečanj je bilo podaljševanje rejniške pogodbe z izkazovanjem potrdila o šolanju, spremljanje, kako otrok v rejništvu napreduje, kako je in kako mu gre, torej pregled nad trenutno situacijo v življenju. Prav tako so na centrih potekali pogovori in priprave o zaključku rejništva. Tudi kasneje po zaključku rejništva so se socialne delavke vključile v proces iskanja namestitve za otroka in sprožile postopek prejemanja socialne pomoči v primerih, kjer je to bilo potrebno. Druge organizacije niso aktivno sodelovale. Da pa je socialno delo opravljeno korektno, se je potrebno zavedati tudi vloge države, ki je v sklopu

raziskave nisem posebej raziskovala, vendar so stanovanjske in finančne problematike, ki so jih sogovorniki omenjali, tudi problem države. Mladi ob prehodu v samostojno življenje se namreč soočajo s težavami, ki so v pristojnosti države, in ima pogostokrat tudi center za socialno delo zvezane roke. Mladi so namreč odvisni od družbenih danosti in pogojev, ustvarjenih znotraj države bivanja. Država bi tako morala pričeti z delovanjem v smeri zagotavljanja prehoda v samostojnost, saj lahko center pomaga mladostniku pri iskanju službe in namestitve, vendar mora najprej država urediti problematiko brezposelnosti in brezdomstva med mladimi (Gavranovič, 2018, str. 64, 65).

Pot k samostojnosti je potekala zelo raznoliko. Posamezniki so večinoma svojo pot začeli z redno zaposlitvijo ali pa vsaj z iskanjem službe. Drugi so pot k samostojnosti začeli z reševanjem stanovanjske problematike. Večina si je na začetku predvsem pomagala z varčevanjem denarja, saj je bila finančna situacija težka. Nekaterim je bilo v pomoč to, da so ostali doma pri rejnikih ali posvojiteljski družini ter tako varčevali. Nekateri pa so stanovanjsko problematiko rešili s selitvijo v študentsko skupnost, kjer so se stroški delili. Pomembna ugotovitev, ki se je mi je skozi rezultate raziskave pokazala, je zavedanje mladih, kaj je potrebno za samostojno življenje. Kljub izražanju ovire pri soočanju z odgovornostjo so v vseh primerih sogovorniki pristopili k reševanju svoje situacije odgovorno in se zavedali pomena zaposlitve in bivanjskega vprašanja za življenje po zaključku rejništva.

Največji izziv tega obdobja je bilo upravljanje z denarjem in iskanjem službe. V procesu pomoči je tako pomembna tudi vloga države, saj so težave, povezane z mladostjo, med drugim tudi produkt države. To se pokaže pri vprašanju potreb, kjer so osebe izrazile predvsem potrebo po financah in zaposlitvi ter prostoru za bivanje, da bi bil prehod v samostojno življenje za njih lažji. Država bi tako morala, kakor sem že omenila prej, urediti problematiko zaposlenosti in brezdomstva med mladimi.

Kdaj so se otroci v rejništvu osamosvojili in kaj je bilo ključnega za občutek samostojnosti?

Čas osamosvojitve je bil pri sogovornikih precej različen. Nekateri so to obdobje začeli pri dvajsetih letih, drugi kasneje, pri petindvajsetih letih. Eden izmed sogovornikov se je dokončno osamosvojil v roku enega leta od začetka življenja na svojem, ločeno od rejniške družine. Za drugega sogovornika pa je osamosvojitve prišla s finančno stabilnostjo, torej z omogočenim zadostnim virom dohodka za samostojno življenje.

Ključno za občutek samostojnosti je bilo pri sogovornikih samostojno življenje, ločeno od rejniške ali posvojiteljske družine. V tem so si vsi sogovorniki bili enotni. Prav tako je izrednega pomena bila tudi redna služba in lastništvo nepremičnine. S samostojnim življenjem na svojem so sogovorniki povezali svojo dokončno osamosvojitvev.

Kaj so prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema pri nas?

Glavna prednost rejniškega sistema v Sloveniji je namestitev otroka v varen dom v času urejanja razmer v matični družini, kar je tudi namen same rejniške dejavnosti. Navajajo prednost predvsem v občutku sprejetosti in tudi možnost posvojitve. Znotraj rejniške družine se lahko otrok nauči tudi vzajemnosti in osebnostno raste.

Precej je bilo izpostavljenih pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji. Navajajo predvsem pomanjkljivost, da so otroci zgolj vir denarja, čeprav naj bi po zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti (Uradni list RS, št. 109/12 – 51. člen) ta oskrbnina bila namenjena za materialne stroške za otroka. Znotraj celotne oskrbnine je poleg deleža, ki je namenjen otroku, namenjen še delež za plačilo dela rejnika. Ta delež plačila je sicer precej manjši in obsega zgolj le okrog 130 evrov. Torej oskrbnina ne bi smela biti le korist rejnika, ki za svoje delo prejema plačilo, temveč tudi otroka, saj mu pripada oskrbnina za materialne stroške. Prav tako izpostavljajo, da bi moralo biti več nadzora nad rejniškim sistemom. Sklepam, da so občutili pomanjkanje nadzora strokovnih delavcev, ki naj bi po zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti (Uradni list RS, št. 109/12 – 38. člen) morali izvajati tudi obiske na domu in šoli.

6 Sklepi

Osebe, ki so vključene v vzorec, so z rejniško dejavnostjo zaključile v zakonsko dovoljenem obdobju, najdlje do 26. leta starosti. Vzroki za zaključek rejništva so bili različni – npr. zaključek šolanja, posvojitve, nosečnost, redna zaposlitev in pripravljenost na samostojno življenje.

Na zaključek rejništva so se sogovorniki pripravljali s pogovorom z rejniki ali socialnimi delavci, s katerimi so sodelovali. Sogovorniki so povedali, da so se v pogovoru osredotočili na zaključek rejništva in odhod iz rejniške družine ter preverjali možnosti za samostojno življenje.

Priprave na zaključek rejništva so s strani rejnikov največkrat potekale preko učenja osnovnih stvari, potrebnih za življenje na svojem. Učili so jih kuhati, pospravljati, plačevati položnice itd. Prav tako so v nekaterih primerih rejniki omogočili nadaljevanje bivanja v rejniških družini, medtem ko je bila v preostalih primerih rejniška družina vir podpore pri ustvarjanju samostojnega življenja.

Na pripravah za zaključek rejništva so bili na sedežu centra za socialno delo prisotni rejniki, socialni delavci in otrok v rejništvu. V nekaterih primerih pa tudi matična družina. Na teh pripravah so se izpolnile formalnosti zaključka rejniške pogodbe. Prav tako se je pogovarjalo o možnostih samostojnega življenja pri otroku v rejništvu; raziskovale so se možnosti bivanja in iskala se je zaposlitev.

Možnosti za bivanje po zaključku rejništva so bile različne – nekateri so nadaljevali z bivanjem pri rejniški družini, ostali pa so iskali drugo namestitev. Niti ena izmed oseb, vključenih v raziskavo, se ni vrnila v bivanje v matično družino.

Vloga CSD je bila organizacija rednih srečanj skupaj z rejniki in otroci, nameščenimi v rejniško družino. Ta redna srečanja so se pri osebah, pri katerih so srečanja potekala, zgodila le enkrat letno. Niso pa vsi sogovorniki imeli izkušnje teh srečanj v CSD. V sklopu rednih srečanj so preverjali trenutno stanje otroka v rejniški družini. Prav tako je CSD sodeloval pri formalnem podpisu zaključka izvajanja rejniške pogodbe. Druge organizacije ob prehodu s sogovorniki niso sodelovale.

Pot k samostojnosti je potekala raznoliko. Večinoma se je začela z redno zaposlitvijo ali iskanjem službe. Prav tako je bila za začetek izrednega pomena rešitev bivanjskega vprašanja.

Večina si je na začetku poti k samostojnosti pomagala z varčevanjem denarja. Lažje je bilo za tiste, ki so imeli bivanje omogočeno doma v rejniški družini ali pri posvojiteljih, saj so jim finančno sprva pomagali. Težje je bilo za tiste, ki so aktivno iskali lastno namestitev.

Glavni kazalec osamosvojitve je samostojno življenje, ločeno od rejniške ali posvojiteljske družine. Prav tako sta izrednega pomena redna zaposlitev in lastništvo nepremičnine.

Kot prednost rejniškega sistema pri nas sogovorniki navajajo namestitev otroka v varen dom v času urejanja razmer v matični družini, kar je tudi namen rejniške dejavnosti.

Kot pomanjkljivost rejniškega sistema izpostavljajo sogovorniki vidik, da so otroci zgolj vir denarja. Sogovorniki so namreč omenili, da denarja rejniki niso uporabili v namen njihovega preživljanja, temveč za svoje osebne zadeve. Pomanjkljivost vidijo tudi večinoma v pomanjkanju nadzora s strani centra za socialno delo nad rejniško dejavnostjo. Želeli bi si več nenapovedanih obiskov socialnih delavcev na rejniških domovih in preverjanje rejniških družin.

7 Predlogi

Vsebinski predlogi

- Center za socialno delo bi moral svoje delo zastaviti kontinuirano s pogostejšimi srečanji med udeleženi v procesu izvajanja rejniške dejavnosti, ne le zgolj enkrat letno. V okviru individualne projektne skupine bi morala srečanja biti pogostejša. Hkrati bi se moralo delati še na konkretnih odnosih in vprašanjih za naprej, na oblikovanju načrtov ter ne zgolj na preverjanju stanja v rejniški družini enkrat letno.
- V času rejništva bi bilo potrebnega več nadzora nad rejniškimi družinami. Socialne delavke bi morale delati več na terenu ter se na samem pogovarjati z otroki o dejanskem stanju v rejniški družini.
- Osamosvojitve oseb, ki so v rejništvu, bi morali zastaviti kot izviren delovni projekt pomoči. Center za socialno delo bi tukaj imel glavno nalogo pri načrtovanju in organiziranju življenja teh oseb, ki bodo z rejništvom kmalu prenehale.
- Država bi morala poskrbeti za finančno pomoč oziroma zgraditi subvencionirana stanovanja za mlade, da bi ti lažje in hitreje začeli svojo pot k samostojnosti. Mladim bi lahko tudi zagotovili prehodne namestitve, kjer bi dobili podporo in čas za pripravo na samostojno življenje.
- Center za socialno delo bi moral v primeru rejništva hkrati sodelovati tudi s preostalimi organizacijami, ki so vključene v življenje otroka v rejništvu, to je npr. šola ali vrtec, ter tako preko medinstitucionalnega sodelovanja z zaposlenimi slediti dogajanju v življenju otroka ter omogočiti večji dostop različnim socialnim službam do vzpostavitve izvirnega delovnega projekta pomoči, kjer lahko vsakdo prispeva pomemben delež k želenim izidom. Ob takem skupnem delu več različnih služb se lahko nudi bolj strukturirana pomoč otroku. Prav tako pride do bolj razgibane evalvacije pri pomoči otroku. Službe si med seboj lahko tudi pomagajo in nudijo pomoč in podporo ter dodatno znanje za ravnanje. Prav tako se lahko ob delu več strok skupaj odpre nova morebitna področja, kjer bi otrok potreboval dodatno podporo.

Predlogi za raziskavo

- Raziskavo bi bilo potrebno razširiti na širšo populacijo in vključiti čim več izkušenj otrok v rejništvu, da bi pridobili raznolike zgodbe otrok.

- Raziskati bi bilo potrebno tudi primere, kjer je matična družina imela aktivnejšo vlogo, oziroma primere, kjer so se otroci vrnili v matično družino in kako je potekal proces osamosvajanja takrat.
- Raziskavo bi bilo potrebno dopolniti z vidikom socialnih delavcev na področju rejništva ter s tem preveriti njihovo dejansko vlogo ob zaključevanju rejništva in sodelovanje z otrokom ob prehodu v samostojno življenje.

8 Viri in literatura

- Banko, N. (1988). Otrokov svet je odraz sveta odraslih. *Rejniški glasnik*, posebna številka: 63–66.
- Berglez, V. (2005). *V rejništvu ali kako se kaže spoštovanje do rejencev in rejenk, rejnikov in rejenic in koliko se ceni delo slednjih*. Maribor: Družina Berglez.
- Berglez, V. (2008). Rejniška pogodba in razmerja ter odnosi, ki nastajajo v zvezi z njo. V V. Berglez (ur.), *Otrokova varnost v sistemu skrbi, ki ne morejo živeti pri starših* (str. 15–30). Hoče: Združenje Moč za zaščito otrok, ki ne morejo živeti pri starših.
- Bežjak, M. (2012). *Osamosvajanje mladih po zaključku rejništva* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Boškić, R., Narat, T., Rakar, T., Lebar, L. & Kobal Tomc, B. (2012). *Življenjski poteki oseb, ki so bile prikrajšane za normalno družinsko življenje* (Končno poročilo št. IRSSV 26/2012). Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.
- Cvetko, E., Ferlin, A., Mikša, L. & Pucelj, Š. (2011). Socialni pedagog in rejništvo. *Socialna pedagogika*, 15(3), 243–266.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (1991). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Višja šola za socialne delavce v Ljubljani.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (1998). *Psihologija družine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2003). Jezik socialnega dela. *Socialno delo*, 42(4/5), 199–203.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2006). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2008). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Doblehar, U. (2009). Vloga staršev pri osamosvajanju mladostnika. *Socialna pedagogika*, 13(1), 15.
- Družinski zakonik (DZ)* (2017). Ur. l. RS 15/17, 21/18 in 22/19.
- Gavranović, P. (2018). *Prehod v samostojnost po končanem rejništvu* (Magistrska naloga). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Hrovat, J. (1998). *Zaključevanje rejništva in vloga socialnih delavcev pri tem* (Diplomsko delo). Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

- Kelly, G. & Gilligan, R. (2000). *Issues in Foster Care. Policy, practice and research*. London, Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Keržan, V. (2008). *Rejništvo skozi oči bivših rejencev* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Kodele, T. & Mešl, N. (ur.) (2013). *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči: Priročnik za vrtce, šole in starše*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Kodele, T. & Mešl, N. (ur.) (2016). *Družine s številnimi izzivi: soustvarjanje pomoči v skupnosti*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Kodrič, M. (2014). *Psihološko osamosvajanje mladih na prehodu v odraslost v povezavi z navezanostjo na starše* (Magistrsko delo). Ljubljana: Teološka fakulteta.
- Kompan Erzar, K., Rožič, T. & Simonič, B. (2011). Vloga in pomen navezanosti pri razvoju otrok v nadomestnih družinah. *Socialno delo*, 50(2), 103–109.
- Končina – Peternel, M. (1998). *Pomoč otrokom, ko starši odpovedo*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Korošec, M. (2017). *Potrebe otrok, starejših od 18. let, po zaključku rejništva* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Kramar, M. (1988). Otrokov razvoj in njegove čustvene potrebe. *Rejniški glasnik*, leto II (poseb. št.), 34–42.
- Križnik Novšak, A. (2012). Spremljanje otrokovega doživljanja. V D. Kuzmanovič Korva (ur.), *Bilten Skupnosti CSD Slovenije Kaljenje*, letnik VI, št. 11 (str. 80–98). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
- Lavrič, M., Flere, S. (2010). *Demografske spremembe in medgeneracijsko sodelovanje. V M. Lavrič (ur.), Mladina 2010: Družbeni profil mladih v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za mladino; Maribor: Aristej.
- Madsen, W. C. (2007). *Collaborative therapy with multi-stressed families*. New York: The Guilford Press.
- Maj, M. (2012). Delo z matično družino. V D. Kuzmanovič Korva (ur.), *Bilten Skupnosti CSD Slovenije Kaljenje*, letnik VI, št. 11 (str. 109–120). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
- Mali, M. (2012). Končevanja rejništva. V D. Kuzmanovič Korva (ur.), *Bilten Skupnosti CSD Slovenije Kaljenje*, letnik VI, št. 11, (str. 135–143). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
- Mandič, S. (1999). *Pravica do stanovanja: Brezdomstvo in druga stanovanjska tveganja ranljivih skupin*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

- Mesec, B. (1997). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II: Kvalitativne raziskave*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mesec, B. (2007). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II: Študijsko gradivo 2. izdaja*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mešl, N. (2008). *Razvijanje in uporaba znanja v socialnem delu z družino: Procesi ustvarjanja teoretskega znanja v praksi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (B. d.). *Rejništvo*. Pridobljeno 26. 4. 2019 s http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/rejnistvo/.
- Musek, J. (1995). *Ljubezen, družina, vrednote*. Ljubljana: EDUCY.
- Perpar, T. (2008). Posvojitev zagotavlja otroku dolgoročno varnost. V V. Berglez (ur.), *Otrokova varnost v sistemu skrbi, ki ne morejo živeti pri starših* (str. 74-77). Hoče: Združenje Moč za zaščito otrok, ki ne morejo živeti pri starših.
- Prosen Boštjančič, K. (2006). Sodelovanje v rejniškem sistemu je za strokovnega delavca vedno nov izziv in odkrivanje novih možnosti. *Rejniški glasnik*, 45, 20–25.
- Puklek Levpušček, M. (2005). Socialni svetovi mladostnikovega osamosvajanja: Družina, vrstniki, šola. *Didaktika*, 14(84/85), str. 41–44.
- Rakar, T. & Boljka, U. (ur.) (2009). *Med otroštvom in odraslostjo: Analiza položaja mladih v Sloveniji 2009*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport- Urad RS za mladino, Inštitut RS za socialno varstvo.
- Rakar, T., Čačinovič Vogrinčič, G., Zaviršek, D., Boškić, R., Boljka, U., Smolej, S., Sobočan, A. M., Urh, Š., Dremelj, P., Kobal, B., Nagode, M., Žiberna, V. & Kovač, N. (2010). *Postopki, organizacija in standardi na področju rejništva*. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.
- Rener, T. (2000). Ranljivost, mladi in zasebno okolje. V M. Ule (ur.), *Socialna ranljivost mladih* (str. 91–118). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino; Maribor: Aristej.
- Rener, T. (2006). Odraščati v družinah. V T. Rener, M. Sedmak, A. Švab & M. Urek (ur.), *Družine in družinsko življenje v Sloveniji* (str. 89-125). Koper: Založba Annales.
- Repotočnik, B. (2001). Rejniško kot projekt za vsakega izmed otrok v rejniški oskrbi. *Rejniški glasnik*, 39, 3–10.
- Sadovsky, N. (2003). *Dolgotrajno rejništvo otroka – med Scilo rejništva in Karibdo posvojitve* (Diplomsko delo). Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

- Stein, M. (2005). *Resilience and young people leaving care*. York: Joseph Rowntree Foundation, University of York.
- Škerlj, M. (2012). Delo centra za socialno delo. V D. Kuzmanovič Korva (ur.), *Bilten Skupnosti CSD Slovenije Kaljenje*, letnik VI, št. 11, (str. 121-129). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
- Švab, A. (2006). Družinske spremembe. V T. Rener, M. Sedmak, A. Švab & M. Urek (ur.), *Družine in družinsko življenje v Sloveniji* (str. 63-87). Koper: Založba Annales.
- Tomori, M. (1988). Obdobje mladostništva. *Rejniški glasnik, leto II* (poseb. št.), 42–50.
- Ule, M. & Kuhar, M. (2003). *Mladi, družina, starševstvo: Spremembe življenjskih potekov v pozni moderni*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ule, M. (2008). *Za vedno mladi? Socialna psihologija odraščanja*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Vertot, N. (2009). *Mladi v Sloveniji*. Ljubljana: Statistični urad RS.
- Vodičar, A. (2012). Spoštovane sodelavke in sodelavci. V D. Kuzmanič Korva (ur.), *Bilten Skupnosti CSD Slovenije Kaljenje*, letnik VI, št. 11, (str. 11-12). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
- Wiener, V. (1997). *The Nesting Syndrome: Grown Children Living at Home*. Minneapolis: Fairview press.
- Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (ZIRD)* (2002). Ur. l. RS 110/02.
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR-UPB1)* (1976). Ur. l. RS, 69/04.
- Zaviršek, D. (2012a). *Od krvi do skrbi*. Maribor: Založba Aristej.
- Zaviršek, D. (2012b) Za boljšo prakso na področju rejništva. V D. Kuzmanovič Korva (ur.), *Bilten Skupnosti CSD Slovenije Kaljenje*, letnik VI, št. 11, (str. 13-17). Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije.
- Zupančič, K. & Novak, B. (2008). *Predpisi o zakonski zvezi in družinskih razmerjih*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Zupančič, K. (1999). *Družinsko pravo*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

9 Priloge

Priloga A: Vprašalnik

Zaključevanje rejništva

1. Kdaj ste zaključili z izvajanjem rejniške dejavnosti in koliko ste bili takrat stari?
2. Kako ste se v času pred zaključkom rejniške dejavnosti pripravljali na zaključek?
3. Koliko časa je bilo namenjenega sami pripravi na zaključek izvajanja rejniške dejavnosti? Kdo je bil pri pripravi prisoten?

Prehod iz rejništva v samostojno življenje

1. Opišite, kako je v vašem primeru potekal prehod iz rejniške družine v samostojno življenje?
2. S katerimi morebitnimi ovirami ste se na prehodu srečevali?
3. Kdo vam je na poti v samostojno življenje najbolj pomagal in bil vir podpore?
4. Kakšna je bila vloga Centra za socialno delo na prehodu iz rejništva v samostojno življenje?
5. S katerimi drugimi organizacijami ste sodelovali ob prehodu iz rejništva v samostojno življenje?

Osamosvajanje

1. Kako se je začela vaša pot osamosvajanja?
2. Kdo vam je pri tem pomagal?
3. Kako je bil vključen v proces osamosvajanja Center za socialno delo?
4. Kaj so bili največji izzivi s katerimi ste se soočali v času osamosvajanja?
5. Kdaj bi lahko rekli, da ste se osamosvojili? Kaj je bilo ključnega za to spoznanje?

Potrebe mladih ljudi

1. Kaj bi še potrebovali v času priprav zaključevanja rejništva, da bi bilo to lažje za vas?
2. Kaj bi še potrebovali v času prehoda v samostojno življenje in v času osamosvajanja, da bi to bilo lažje za vas?
3. Kje vidite pomanjkljivosti in kje prednosti celotnega procesa izvajanja zaključka rejniške dejavnosti pri nas, v Sloveniji?

Priloga B: Odprto kodiranje

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
A1	Od rejnikov pa sem potem odšel pri sedemnajstih	17	Starost	Zaključek rejništva
A1a	takrat sem bil tudi posvojen	Posvojitev	Vzrok	Zaključek rejništva
A2	Govoril so mi, da sem že prestar za posvojitev. Ampak se nisem vdal, iskal sem aktivno svoje posvojitelje	Iskanje posvojiteljev	Način	Priprava na zaključek rejništva
A3	Iskanje informacij o možnosti posvojitve	Iskanje informacij	Način	Priprava na zaključek rejništva
A4	Povezal sem se tudi z društvom Deteljica	Društvo Deteljica	Način	Priprava na zaključek rejništva
A5	s pomočjo strokovnih delavcev	Strokovna delavka	Pomoč	Priprava na zaključek rejništva
A6	iskal morebitne ljudi, ki bi me posvojil	Iskanje posvojiteljev	Način	Priprava na zaključek rejništva
A7	Da pa je do tega prišlo pa je trajalo več let	Več let	Trajanje	Priprava na zaključek rejništva
A8	Ko sem bil pri njima sem tudi prvič občutil red, ki je v rejniški družini ni bilo	Občutek reda	Doživljanje	Prehod iz rejništva v samostojno življenje
A9	težko nekako sprejeti	Težko je bilo sprejeti	Doživljanje	Prehod iz rejništva v samostojno življenje
A10	in se »prevzgojiti«	Sprejemanje drugačnega načina življenja	Doživljanje	Prehod iz rejništva v samostojno življenje
A11	posvojitev dosti hitro stekla	Posvojitev – hitro stekla	Način	Zaključek rejništva
A12	Dvakrat sem bila pri njima na obisku in	Ujemanje z bodočima	Način	Zaključek rejništva

	sem ju res začutil	staršema		
A13	Naslednji vikend sem že spakiral stvari in odšel k njima	Odhod k posvojiteljem	Način	Zaključek rejništva
A14	Vse kar je bilo potrebno potem urediti so bile formalnosti. Poklicati so morali mojo biološko mamo, da je podpisala in mi s tem omogočila da grem v posvojitve,	Sodelovanje z biološko mamo pri urejanju formalnosti posvojitve	Postopek	Priprava na zaključek rejništva
A15	na tem nekem zaključku je bila moja biološka mama	Matična družina	Prisotnost na pripravah	Priprava na zaključek rejništva
A15a	posvojitelja	Posvojitelja	Prisotnost na pripravah	Priprava na zaključek rejništva
A15b	Socialna delavka	CSD strokovna delavka	Prisotnost na pripravah	Priprava na zaključek rejništva
A15c	ter jaz	Otrok v rejništvu	Prisotnost na pripravah	Priprava na zaključek rejništva
A16	po rejniški družini začelo življenje v posvojiteljski družini	Življenje v posvojiteljski družini	Bivanje	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
A17	V bistvu sta mi začela sta mi začela dajati znanje za naprej	Znanje, ki ga je dobil od posvojiteljev	Vir podpore in pomoči	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
A18	Sicer je bilo pa kar težko	Težko	Doživljanje	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
A19	Dobil sem tudi službo	Zaposlitev	Začetek	Pot v samostojnost
A20	Gospodarjenje z denarjem	Upravljanje z denarjem	Ovire in izzivi	Pot v samostojnost
A21	iskanje službe	Iskanje službe	Ovire in izzivi	Pot v samostojnost

A22	znanje, ki sem jih dobil od svojih posvojiteljev	Znanje od posvojiteljev	Vir podpore in pomoči	Pot v samostojnost
A23	Center ni imel nobene vloge več	CSD nima nobene vloge	Vloga Centra za socialno delo	Pot v samostojnost
A24	mogoče Deteljico	Deteljica	Vloga drugih organizacij	Pot v samostojnost
A25	Osamosvojil sem se pri dvajsetih	Osamosvojitev pri 20ih	Čas	Osamosvajanje
A26	šel v tujino, v Belgijo delat	Služba – odhod v tujino	Začetek	Pot v samostojnost
A27	nekaj časa pri posvojiteljih	Živel pri posvojiteljih	Bivanje	Pot v samostojnost
A28	začneš nabirati denar	Varčevanje	Način	Pot v samostojnost
A29	v župnišču, imam svoj vrt in stanovanje	Stanovanje v župnišču	Bivanje	Osamosvajanje
A30	Na tej poti sem bil sam	Samostojnost	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje
A31	delovno etiko sem dobil od mojih rejniki	Delovna etika	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje
A32	znanje, ki sem ga dobil pri posvojiteljih	Znanje od posvojiteljev	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje
A33	red	Red	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje
A34	CSD ni bil vključen	CSD ni vključen	Vloga Centra za socialno delo	Osamosvajanje
A35	Največji izziv je bil soočati se z upravljanjem z denarjem, da boš imel ob koncu meseca dovolj.	Upravljanje z denarjem	Ovire in izzivi	Osamosvajanje
A36	To da sem šel na svoje, da sem postal sam svoj gospodar in da ne potrebujem polagati računov nobenemu	Samostojno življenje	Kazalci osamosvojitve	Osamosvajanje
A37	postopek malo predlogo trajal	Dolg postopek	Pomanjkljivosti	Potrebe v času zaključevanja rejništva

A38	Mislim da bi lahko prej se nekdo začel ukvarjati z mojim primerom in delati v smeri tega, da se me posvoji	Hitrejši začetek dela na morebitni posvojitvi	Potrebe	Potrebe v času zaključevanja rejništva
A39	Manjkal mi je tudi pogovor	Pogovor	Potrebe	Potrebe v času zaključevanja rejništva
A40	znanje za naprej	Znanje	Potrebe	Potrebe v času zaključevanja rejništva
A41	ves čas prepuščen sam sebi	Prepuščenost samemu sebi	Pomanjkljivost	Potrebe v času zaključevanja rejništva
A42	manjkala ljubezen od sorodnikov pri rejnikih	Ljubezen sorodnikov pri rejnikih	Potrebe	Potrebe v času zaključevanja rejništva
A43	Definitivno bi bilo najlažje, če bi te takoj čakala služba in denar	Zaposlitev in prihodek	Potrebe	Potrebe v času prehoda v samostojno življenje
A44	iznajdljivosti v življenju	Iznajdljivost	Potrebe	Potrebe v času prehoda v samostojno življenje
A45	Varen dom za čas dokler se matična družina ne uredi	Varen dom za čas urejanja razmer v matični družini	Prednosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji
A46	naučiš vzajemnosti	Učenje vzajemnosti	Prednosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji
A47	dobiš vpogled v to kaj te čaka, ko boš imel svoje starše	Vpogled v družinsko življenje	Prednosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji
A48	ni začasno bivanje	Dolgotrajna rejništva	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti

				rejniškega sistema v Sloveniji
A49	otroci pogosto le vir denarja	Otroci vir denarja	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji
A50	Premalo je tudi pogovora za naprej	Premalo pogovora	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji
A51	starost rejnikov	Starost rejnikov	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji
A52	nobenega znanja o rejništvu, o vzgoji in kako bi to dejavnost lahko naredila koristno za nas naprej	Neznanje rejnikov	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
B1	To je bilo leta 2013, takrat sem pa bil star šestnajst let. Šestnajst pa pol Šestnajst pa pol	16 in pol	Starost	Zaključek rejništva
B2	V bistvu se je pri meni rejništvo končalo na mojo pobudo in precej hitro ter malo zahrbtno z moje strani.	Samostojna volja za zaključek rejništva	Vzrok	Zaključek rejništva
B3	Rekel sem ji, da hočem domov vendar ona te ideje ni podpirala, zaradi alkoholizma doma	Želja po vrnitvi domov	Vzrok	Zaključek rejništva
B4	Po končani srednji šoli pa sem se potem preselil v	Konec srednje šole selitev v stanovanjsko	Bivanje	Prehod iz rejništva v samostojno življenje

	stanovanjsko skupnost v Jaršah	skupnost v Jaršah		
B5	postopek stekel v roku enega meseca	1 mesec	Trajanje	Priprava na zaključek rejništva
B6	Podpisali smo kar smo morali, torej, da prekinjamo rejniško pogodbo	Podpis prekinitve rejniške pogodbe	Postopek	Priprava na zaključek rejništva
B7	Prisotna je bila socialna delavka	CSD strokovna delavka	Prisotnost	Priprava na zaključek rejništva
B7a	In jaz	Otrok v rejništvu	Prisotnost na pripravah	Priprava na zaključek rejništva
B8	Kasneje pa še rejniška družina	Rejniška družina	Prisotnost na pripravah	Priprava na zaključek rejništva
B8a	in pa starši	Matična družina	Prisotnost na pripravah	Priprava na zaključek rejništva
B9	se naučiš neke odgovornosti zase	Učenje odgovornosti	Doživljanje	Prehod iz rejništva v samostojno življenje
B10	Najprej sem imel dva mesca tudi težave, predvsem zaradi šole	Težave zaradi šole	Ovire in izzivi	Prehod iz rejništva v samostojno življenje
B11	Pri osemnajstih pa sem potem odšel živeti domov	Odhod domov pri osemnajstih	Bivanje	Pot v samostojnost
B12	Prijatelji	Prijateljstvo	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
B13	vzgojitelji v stanovanjski skupnosti	Strokovni delavci v stanovanjski skupnosti Jarše	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
B13a	So imeli ogromno enega razumevanja zame	Razumevanje	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
B14	CSD ni imel nobene vloge več	CSD nima nobene vloge	Vloga Centra za socialno delo	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
B15	S stanovanjsko skupnostjo v Jaršah	Stanovanjska skupnost Jarše	Vloga drugih organizacij	Prehod iz rejniške družine v

				samostojno življenje
B16	vedno nekje obstajala želja po tem, da sem nekje kjer bo bolj domače	Želja po domačnosti	Začetek	Pot v samostojnost
B16a	kamor bom dejansko pripadal.	Želja po pripadnosti	Začetek	Pot v samostojnost
B17	Nekako sem začel shranjevati si denar	Varčevanje	Način	Pot v samostojnost
B18	Večino sam	Samostojnost	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje
B19	starši, ki so plačevali za najemnino in take zadeve, da sem lahko prihranil zase	Starši plačevali del stroškov	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
B20	CSD ni bil vključen	CSD ni vključen	Vloga centra za socialno delo	Osamosvajanje
B21	Finance	Finančni vidik	Ovire in izzivi	Osamosvajanje
B22	iskanje službe	Iskanje službe	Ovire in izzivi	Osamosvajanje
B23	Iskreno se bom zares osamosvojenega počutil, ko bom imel nepremičnino napisano na svoje ime	Lastništvo nepremičnine	Kazalci osamosvojitve	Osamosvajanje
B24	samostojen, ker živim na svojem	Samostojno življenje	Kazalci osamosvojitve	Osamosvajanje
B25	ker sem umaknjen od vseh	Odmaknjenost	Kazalci osamosvojitve	Osamosvajanje
B26	odločam sam o sebi	Samostojnost	Kazalci osamosvojitve	Osamosvajanje
B27	Glede na to kako se je pri meni rejništvo hitro zaključilo, predvsem zaradi mene, bi potreboval več pogovora	Pogovor	Potrebe	Potrebe v času zaključevanja rejništva
B28	Lahko bi se dejansko več dogovarjali, usedli skupaj in da se razidemo v dobrih odnosih	Ohranitev dobrih odnosov z rejniki	Potrebe	Potrebe v času zaključevanja rejništva

B29	Finančno injekcijo	Finance	Potrebe	Potrebe v času prehoda v samostojno življenje
B30	boljšo službo	Zaposlitev	Potrebe	Potrebe v času prehoda v samostojno življenje
B31	da gre otrok v družino, kjer ga sprejmejo	Občutek sprejetosti	Prednosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji
B31a	Nekam na varno	Varnost	Prednosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji
B32	Veliko mojih prijateljev je bilo potem tudi posvojenih	Možnost posvojitve	Prednosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji
B33	Umaknejo te v neko boljše okolje iz poškodovane družine	Varen dom za čas urejanja razmer v matični družini	Prednosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji
B34	mnogokrat dogajajo znotraj rejniških družin tudi slabe stvari – npr. nasilje, posilstva	Nasilje in zlorabe znotraj rejniške družine	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji
B35	slabost v sistemu	Pomanjkljiv sistem	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji
B36	Spremeniti bi morali postopek za preverjanje rejniških družin	Postopek preverjanja rejniških družin	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji
B37	dovoliti nenapovedane obiske na domu s strani	Potrebni so nenapovedani obiski socialnih	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema

	socialnih delavk	delavk		v Sloveniji
B38	socialne delavke v šolah bi morale dati večjo pozornost tem otrokom in sodelovati s Centri	Sodelovanje šolskih svetovalnih delavk in socialnih delavk na Centru za socialno delo	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
C1	Hm, da pomislim. Bilo je decembra 2017. Takrat sem bila stara 25 let	25	Starost	Zaključek rejništva
C2	V bistvu ni bilo priprav	Priprav ni bilo	Način	Priprava na zaključek rejništva
C3	Rejniško dejavnost sem zaključila, ker sem zaključila šolanje in se zaposlila	Zaključek šolanja in zaposlitev	Vzrok	Zaključek rejništva
C4	Takrat smo potem uradno prekinili sklenjeno pogodbo	Podpis prekinitve rejniške pogodbe	Postopek	Priprava na zaključek rejništva
C5	Na Centru smo mi vedno imeli redna srečanja zaradi podaljševanja pogodbe	Redna srečanja na Centru za socialno delo	Vloga Centra za socialno delo	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
C6	Potem sem prišla še zadnjič in tega nisem podaljšala, ker sem se zaposlila	Zadnje redno srečanje na CSD ob zaposlitvi	Način	Zaključek rejništva
C7	Sodelovali smo torej socialna delavka	CSD strokovna delavka	Prisotnost na pripravah	Priprava na zaključek rejništva
C7a	jaz	Otrok v rejništvu	Prisotnost na pripravah	Priprava na zaključek rejništva
C7b	In pa moja rejnika	Rejniška družina	Prisotnost na pripravah	Priprava na zaključek rejništva
C8	Razmeroma hitro sem šla na svoje	Hitro na svoje	Trajanje	Priprava na zaključek rejništva

C9	Meni je bilo finančno olajšano to, da sem pridobivala pokojnino po mami	Pokojnina po mami	Finance	Prehod iz rejništva v samostojno življenje
C10	Ta prihodek sem potem namenila za osnovne stroške – najemnina, hrana, oblačila, in tako dalje	Prihodek namenila za osnovne stroške	Finance	Prehod iz rejništva v samostojno življenje
C11	stres gospodariti sam s svojim življenjem	Stres gospodarjenja z lastnim življenjem	Ovire in izzivi	Prehod iz rejništva v samostojno življenje
C12	imela finančno podporo in to je dosti pomagalo	Finančna podpora	Viri podpore in pomoči	Prehod iz rejništva v samostojno življenje
C13	Družina itak. Oziroma pač rejniki, vendar glede na to da sta sorodnika, bi potem rekla da je bila to neka čisto običajna družinska podpora	Družina	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
C14	Jaz sem imela vsak september te neke lete razgovore	Redna srečanja na Centru za socialno delo	Vloga Centra za socialno delo	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
C14a	Tukaj me je socialna delavka vedno spraševala kako sem, kako mi gre, kako napredujem, skratka malo analiza in pregled nad mojim samostojnim življenjem	Analiza samostojnega življenja	Vloga Centra za socialno delo	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
C15	moral imeti na samem pogovore in malo vplesti tudi moj pogled in kako sem jaz z vsem skupaj	Pogovor na samem in upoštevanje vidika otroka	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji

C16	Z noben drugo organizacijo	Druga organizacija ni vključena	Vloga drugih organizacij	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
C17	četrti letnik srednje, prehod v prvi letnik faksa	Prehod iz srednje šole na fakulteto	Začetek	Pot v samostojnost
C18	preselila na svoje s sošolci iz srednje v Ljubljano	Preselitev v Ljubljano s sošolci iz srednje šole	Način	Pot v samostojnost
C19	tekem prvega letnika faksa spet preselila. Zopet v neko študentsko skupnost	Selitev v študentsko skupnost	Bivanje	Pot v samostojnost
C20	sledil nakup avta	Nakup avtomobila	Način	Pot v samostojnost
C21	Družina	Družina	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje
C22	redni letni pogovori	Redna srečanja na Centru za socialno delo	Vloga Centra za socialno delo	Osamosvajanje
C23	Soočanje z odgovornostjo odrasle osebe	Odgovornost odrasle osebe	Ovire in izzivi	Osamosvajanje
C23a	Ampak to gre čist za neke banalne zadeve, ki naj bi bile smiselne, ampak so naenkrat kar ogromno breme. Tukaj mislim plačevanje računov, pa ne vem to kar maš z davčno, in tako dalje	Plačevanje računov, odmera davkov, itd.	Ovire in izzivi	Osamosvajanje
C24	končevala še faks	Zaključevanje šole	Ovire in izzivi	Osamosvajanje
C25	ko sem se zaposlila	Zaposlitev	Kazalci osamosvojitve	Osamosvajanje
C26	Stara sem bila 25 let takrat	25	Čas	Osamosvajanje
C27	V rejništvu sem bila v krogu družine, zato smo se o tem tudi nekako pogovarjali, ker sta vedela kaj	Pogovor o zaključku rejništva	Način	Priprave na zaključevanje rejništva

	sledi			
C28	državljsko vzgojo	Državljska vzgoja	Potrebe	Potrebe v času prehoda v samostojno življenje
C28a	pa ne veš osnovnih zadev – kam moraš kakšno zadevo it urejat	Neznanje glede osnovnih zadev	Potrebe	Potrebe v času prehoda v samostojno življenje
C29	Pa pri meni je bil plus to, da sem lahko ostala v družini nameščena	Nameščenost v krog družine	Prednosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji
C30	Negativno pa je posledično bilo to, da sem odločitve glede srednje šole in faksa težko sprejemala samostojno	Težko sprejemati samostojne odločitve	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji
C31	nadzor na ključnimi prelomnimi odločitvami v življenju mlade osebe	Nadzor Centrov za socialno delo nad ključnimi odločitvami v življenju mlade osebe	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
D1	Z izvajanjem rejniške dejavnosti sem zaključila pred šestimi leti, ko sem si dokončno opremila stanovanje	Opremljeno stanovanje	Vzrok	Zaključek rejništva
D2	Stara sem bila 23 let	23	Starost	Zaključek rejništva
D3	Na zaključek rejniške dejavnosti se nisem posebej pripravljala,	Priprav ni bilo	Način	Priprava na zaključek rejništva
D4	rejnika jemala tako, kot da bi bila njuna	Rejniki kot pravi starši	Doživljanje	Prehod iz rejništva v samostojno

	hči			življenje
D5	rejnika me nikoli nista podila od hiše, niti ko sem dopolnila 18 let ne	Bivanje pri rejnikih tudi po dopolnjenem 18. letu	Bivanje	Prehod iz rejništva v samostojno življenje
D6	veliko pomagala na poti do osamosvojitve; stala sta mi ob strani, me podpirala pri odločitvah, pomagala opremiti stanovanje,...«	Rejniška družina	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
D7	postopoma sem si urejala stanovanje	Urejanje stanovanja	Začetek	Pot v samostojnost
D8	trajalo kar nekaj mesecev	Več mesecev	Trajanje	Priprava na zaključek rejništva
D9	počasi navajala na to da "grem na svoje"	Navajanje na samostojno življenje	Doživljanje	Prehod iz rejništva v samostojno življenje
D10	Večjih ovir ni bilo, zame je ovira le ta, da sem navajena živeti v veliki družini	Navajenost na veliko družino	Ovire in izzivi	Prehod iz rejništva v samostojno življenje
D11	sedaj težko biti sama	Težko biti sam	Doživljanje	Osamosvajanje
D12	Najbolj sta mi seveda pomagala rejnika	Rejniška družina	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
D13	malo pa je pomagal tudi Center za socialno delo	Center za socialno delo	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
D14	Vloga centra je bila ta, da so mi poiskali in dodelili zame primerno in cenovno ugodno stanovanje	Center za socialno delo poišče in dodeli primerno in ugodno stanovanje	Vloga centra za socialno delo	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
D15	Ob prehodu nisem sodelovala z nobeno drugo organizacijo, le s centrom za socialno	Druga organizacija ni vključena	Vloga drugih organizacij	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje

	delo			
D16	ko so mi s centra sporočili, da so našli zame stanovanje	Center najde primerno stanovanje	Začetek	Pot v samostojnost
D17	Največ sta mi pomagala rejnika	Rejniška družina	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje
D17a	malo pa tudi prijatelji	Prijateljstvo	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje
D17b	In sodelavke	Sodelavci	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje
D18	Center je bil v proces osamosvajanja vključen le tako, da so iskali zame stanovanje	Iskanje stanovanja	Vloga Centra za socialno delo	Osamosvajanje
D19	ko sem podpisala pogodbo za stanovanje	Podpis pogodbe za stanovanje	Vloga Centra za socialno delo	Osamosvajanje
D20	da moram nekako s svojimi prihranki opremiti stanovanje, da mi bo všeč, saj bom tam živela.	Opremljanje stanovanja z lastnimi prihranki	Ovire in izzivi	Osamosvajanje
D21	Lahko rečem, da sem se osamosvojila v času od dobre pol leta do enega leta, po tem ko sem začela živeti na svojem	V obdobju do enega leta od začetka samostojnega življenja	Čas	Osamosvajanje
D22	da sem po določenem času sama urejala vse stvari (dokumenti, papirji, plačevanje položnic , pranje perila, kuhanje,...)	Samostojno življenje	Kazalci osamosvojitve	Osamosvajanje
D23	veliko v pomoč to, da so mi doma rekli, da mi bodo vedno pomagali	Omogočena pomoč doma	Vir podpore in pomoči	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
D24	da sem pri njih vedno dobrodošla	Vedno dobrodošla	Vir podpore in pomoči	Prehod iz rejniške družine v samostojno

				življenje
D25	nisem imela občutka, da moram kar vse tam pustiti in zapustiti in oditi	Zagotovljena podpora	Vir podpore in pomoči	Potrebe v času zaključevanja rejništva
D26	Imela sem podporo od rejnikov oz. od cele družine	Podpora rejniške družine	Vir podpore in pomoči	Potrebe v času prehoda v samostojno življenje
D27	da je rejniška družina samo začasni nadomestek	Začasna namestitvev	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji
D28	otroci v primerih, ko so izgubili svojo družino in ko jim rejništvo ne pripada več, veliko težav	Otroci imajo veliko težav ob zaključku rejništva	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji
D29	otrok prisiljen živeti samostojno	Prisila v samostojno življenje	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji
D30	možnost bivanja znotraj družine, ki ga sprejme	Občutek sprejetosti	Prednosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji
D31	nameščen v varno in ljubeče okolje	Varen dom za čas urejanja razmer v matični družini	Prednosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji
D32	V tem okolju se lahko uči in raste	Učenje in rast	Prednosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema v Sloveniji

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
E1	Pri devetnajstih letih	19	Starost	Zaključek rejništva
E2	ko sem zaključil s	Zaključek šolanja	Vzrok	Zaključek rejništva

šolanjem				
E3	Kljub temu da sem vedel, da se bo rejništvo zaključilo, je bil to zame šok	Zavedanje zaključka rejništva - šok	Doživljanje	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
E4	Nisem si mislil da bo dejansko tako hudo kot je bilo	Bilo je hudo	Doživljanje	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
E5	Z rejniki sem se doma sicer dostikrat pogovarjal na to temo	Pogovor o zaključku rejništva	Način	Priprava na zaključek rejništva
E5a	ker sta mi vedno znova ponavljala, da pri njih ne morem ostati	Ne more ostati v rejniški družini	Bivanje	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
E6	Pripravljala sta me nekako na življenje dalje	Priprave na samostojno življenje	Način	Priprava na zaključek rejništva
E7	Rejnica me je uvajala v hišna opravila	Učenje gospodinjskih opravil	Način	Priprava na zaključek rejništva
E8	potem me je začela učiti kuhanja in takih zadev	Učenje kuhanja	Način	Priprava na zaključek rejništva
E9	Najprej je bilo tako da smo se dogovarjali, da bi šel domov, ker sem se na začetku mislil vrniti k očetu, a sva se skregala in je ta možnost padla v vodo	Želja po vrnitvi domov – prepir z očetom	Postopek	Priprava na zaključek rejništva
E10	Ob pomoči rejnikov	Podpora rejniške družine	Vir podpore in pomoči	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
E10a	socialne delavke	CSD strokovna delavka	Vir podpore in pomoči	Prehod iz rejniške družine v samostojno

				življenje
E11	začel iskati stanovanje	Iskanje stanovanja	Začetek	Pot v samostojnost
E12	in pa službo	Zaposlitev	Začetek	Pot v samostojnost
E13	pomagali so mi tudi pri zaključevanju šole	Pomoč pri zaključevanju šole	Način	Priprava na zaključek rejništva
E14	Par mesecev je najbrž bilo, mogoče celo pol leta	Do pol leta	Trajanje	Priprava na zaključek rejništva
E15	Socialna delavka mi je takrat našla bivanje v neki starejši hiši	Socialna delavka zagotovi bivanje v starejši hiši	Bivanje	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
E16	nisem potreboval plačevati najemnine	Ni najemnine	Finance	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
E17	V zameno sem delal na kmetiji, v hlevu	Delo na kmetiji	Finance	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
E18	potem pa sem si našel službo	Zaposlitev	Način	Pot v samostojnost
E19	ko sem bil dovolj finančno stabilen	Finančna stabilnost	Čas	Osamosvajanje
E20	se odselil iz te hiše v najemniško stanovanje tukaj v Ljubljani. «	Preselitev v najemniško stanovanje	Bivanje	Osamosvajanje
E21	z to odgovornostjo	Odgovornost	Ovire in izzivi	Pot v samostojnost
E22	da sem za vse sam	Samostojnost	Ovire in izzivi	Pot v samostojnost
E23	finančno nisem bil podkovan	Finance	Ovire in izzivi	Pot v samostojnost
E24	bilo dosti računanja koliko kam dati v kateri strošek, da bom na koncu imel vsaj za kakšno kavo s sodelavci	Upravljanje z denarjem	Ovire in izzivi	Pot v samostojnost

E25	socialna delavka	Center za socialno delo	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
E26	rejniki	Rejniška družina	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
E26a	ostali v stikih	Stiki z rejniško družino	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
E26b	kadar mi kaj ni bilo jasno, nisem znal, potem sta mi svetovala in pomagala, ter me usmerjala	Svetovanje in pomoč	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
E27	socialna delavka našla to starejšo hišo kot moje bivanje	Poiščejo bivanje	Vloga Centra za socialno delo	Pot v samostojnost
E28	prejemnik socialne podpore	Socialna pomoč	Vloga Centra za socialno delo	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
E29	redna srečanja o tem kako mi gre in kako napredujem v življenju	Redna srečanja na Centru za socialno delo	Vloga Centra za socialno delo	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
E30	Nisem sodeloval z nobeno drugo organizacijo	Druga organizacija ni vključena	Vloga drugih organizacij	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
E31	ko sem dobil službo	Zaposlitev	Začetek	Pot v samostojnost
E32	se preselil v najemniško stanovanje	Preselitev v najemniško stanovanje	Bivanje	Osamosvajanje
E33	Rejnika	Rejniška družina	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje
E34	socialna delavka	CSD strokovna delavka	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje
E35	prijatelji	Prijateljstvo	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje
E36	Sam sebi še najbolj	Samostojnost	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje
E37	bolj kot ne nadzor nad mano kako sploh se preživljam iz dneva v dan in kako mi gre	Redna srečanja na Centru za socialno delo	Vloga Centra za socialno delo	Osamosvajanje

E38	odgovornost	Odgovornost odrasle osebe	Ovire in izzivi	Osamosvajanje
E39	da sem dobil službo	Zaposlitev	Kazalci osamosvojitve	Osamosvajanje
E40	zame nihče ne skrbi	Samostojno življenje	Kazalci osamosvojitve	Osamosvajanje
E41	Mogoče bi mi bilo lažje, če bi lahko ostal pri rejnikih. Nekako ne bi bil tako zelo kmalu soočen z vsemi bremenami odraslega življenja.	Bivanje pri rejnikih	Potrebe	Potrebe v času zaključevanja rejništva
E42	nekako nisi pripravljen na soočanje z vsem kar samostojnost prinaša	Nepripravljenost	Pomanjkljivosti	Potrebe v času zaključevanja rejništva
E43	Če bi to šlo bolj postopno	Postopek bolj po korakih	Potrebe	Potrebe v času zaključevanja rejništva
E44	če bi se lahko vrnil k očetu	Vrnitev v matično družino	Potrebe	Potrebe v času zaključevanja rejništva
E45	več denarja	Finance	Potrebe	Potrebe v času prehoda v samostojno življenje
E46	zaposlitvenih možnosti	Zaposlitev	Potrebe	Potrebe v času prehoda v samostojno življenje
E47	pomanjkljivost v nadzoru nad rejniškim sistemom	Nadzor	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema
E48	premalo dela na vrnitvi v matično družino.	Pomanjkanje dela na vrnitvi v matično družini	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema
E49	otroka umakne v neko začasno varno okolje.«	Varen dom za čas urejanja razmer v matični družini	Prednosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
F1	Z rejništvom sem zaključila septembra 2013 s starostjo 25 let	25	Starost	Zaključek rejništva
F2	Sem pa bila pri rejnici kolikor dolgo se je dalo	Bivanje pri rejnikih tudi po dopolnjenem 18. letu	Bivanje	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
F3	Ni bilo nekega posebnega postopka	Priprav ni bilo	Način	Priprava na zaključek rejništva
F4	Mama oziroma moja rejnica in strokovna delavka na Centru za socialno delo Domžale sta me obvestili, da je čas, da rejništvo zaključimo glede na to, da mi dobro gre in sem samostojna .	Pripravljenost na samostojnost	Vzrok	Zaključek rejništva
F5	Po nekaj srečanjih na Centru za socialno delo smo potem tudi še uradno zaključili.	Nekaj srečanj na CSD	Trajanje	Priprava na zaključek rejništva
F6	Po predhodnem dogovoru smo se skupaj z mamo (rejnico) dobili na CSD Domžale	Rejniška družina	Prisotnost na pripravah	Priprava na zaključek rejništva
F7	Prisotna je bila moja socialna delavka	CSD strokovna delavka	Prisotnost	Priprava na zaključek rejništva
F8	Potem pa še strokovna delavka iz CSD Črnomelj	CSD strokovna delavka	Prisotnost	Priprava na zaključek rejništva
F9	Ter jaz	Otrok v rejništvu	Prisotnost	Priprava na zaključek rejništva
F10	Pogovorili smo se o tem kako mi gre, da sem se dobro osamosvojila	Pogovor o zaključku rejništva	Način	Priprava na zaključek rejništva

F11	In da moramo še po uradni poti zaključit postopek	Podpis prekinitve rejniške pogodbe	Postopek	Priprava na zaključek rejništva
F12	Ponudili so mi tudi pomoč, če bi karkoli rabila	Podpora rejniške družine	Vir podpore in pomoči	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
F13	Prehod ni bil težak	Ni bilo težko	Doživljanje	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
F14	Od uradnega zaključka dalje sem živela s fantom in njegovo družino	Bivanje pri partnerju	Bivanje	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
F15	2 leti kasneje sva se pa skupaj preselila v stanovanje	Selitev na svoje z partnerjem	Začetek	Pot v samostojnost
F16	Rejnica mi je ponudila možnost, da sem se vedno lahko pri njej	Vedno dobrodošla	Vir podpore in pomoči	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
F17	nisem naletela na neke posebne ovire	Ni bilo ovir	Ovire in izzivi	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
F18	rejnica, ki me je ves čas podpirala	Rejniška družina	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
F19	tedaj fant in zdaj mož	Partner	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
F20	Njegova družina	Partnerjeva družina	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
F21	dve sestri in brata	Sorodniki	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
F22	Imeli smo uradni pogovor in z njim smo tudi rejništvo zaključili	Pogovor o zaključku rejništva	Vloga Centra za socialno delo	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
F23	Nisem sodelovala z organizacijami	Druga organizacija ni vključena	Vloga drugih organizacij	Pot v samostojnost
F24	začela z odločitvijo končati študij	Zaključek študija	Začetek	Pot v samostojnost
F25	se zaposliti	Iskanje službe	Začetek	Pot v samostojnost

F26	si urediti življenje po svoji meri.	Urejanje samostojnega življenja	Način	Pot v samostojnost
F27	Mama (rejnica)	Rejniška družina	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje
F28	fant	Partner	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje
F29	Njegova družina	Partnerjeva družina	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje
F30	sestri in brat	Sorodniki	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje
F31	prijatelji	Prijateljstvo	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje
F32	za čas rejništva nas je socialna delavka prišla osebno pogledat k rejniški družini	Obiski socialne delavke	Vloga Centra za socialno delo	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
F33	Tudi v sam proces osamosvajanja ni bil moj matični center, če se tako izrazim nič kaj posebno vključen	CSD ni vključen	Vloga Centra za socialno delo	Osamosvajanje
F34	težja bolezen za čas magistrskega študija	Bolezen	Ovire in izzivi	Osamosvajanje
F35	ko sva se takrat s fantom odločila, da bova skupaj in samostojno zaživela	Samostojno življenje	Kazalci osamosvojitve	Osamosvajanje
F36	odgovorna sama zase	Odgovornost le do sebe	Kazalci osamosvojitve	Osamosvajanje
F37	ustvariti si lastni dom in družino.	Načrtovanje družine	Začetek	Pot v samostojnost
F38	dobivala čustveno podporo	Čustvena podpora	Vir podpore in pomoči	Osamosvajanje
F39	dobro, realne nasvete za življenje	Nasveti	Vir podpore in pomoči	Osamosvajanje
F40	Osebno ob zaključku rejništva nisem imela nobenih težav zahvaljujoč mami (rejnici), ki mi je takrat tudi po samem zaključku še vedno ponudila bivanje pri	Potreb ni – zagotovljeno bivanje	Potrebe	Potrebe v času zaključevanja rejništva

	njih			
F41	imela izdelan načrt	Načrt za prihodnost	Vir podpore in pomoči	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
F42	odvisna sama od sebe	Samostojnost	Vir podpore in pomoči	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
F43	da veš, da imaš vedno nekoga za sabo	Zagotovljena podpora	Vir podpore in pomoči	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
F44	Težje za rejence, ki nimajo svojega odhoda iz rejništva nekako dodelanega niti nimajo nikogar kamor bi se lahko vrnili	Nedodelan odhod iz rejništva	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema
F45	Ne vedo na koga se obrnit za pomoč	Ne vedo kje iskati pomoč	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema
F46	Dobijo tiste klasične storitve CSD-ja za kar pa se mi zdi, da ni ravno dolgoročna rešitev	Klasičnost storitev	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema
F47	Z ustrezno pomočjo in s kakšnimi začasnimi nastanitvami bi bilo lažje	Ni začasne nastanitve po zaključku rejništva	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema
F48	kakšne podporne skupine bi bile dobrodošle	Podporne skupine - ni	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema
F49	priložnost, da se dokažeš sam sebi, kar se sicer dobro sliši, a	Dokaz samostojnosti	Prednosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema

	dejansko biti samostojen v resničnem življenju za mnoge od rejencev ni tako enostavno			
F50	premalo rejnikov, ki otroku dejansko hočejo pomagat	Premalo rejnikov	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema
F51	veliko jih izkorišča otroke za delovno silo	Otroci vir denarja	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema
F52	odnos rejnikov na CSD-ju pa mnogokrat ne prikazuje realnega stanja doma	Odnosi na CSD niso realni	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
G1	Z rejništvom sem zaključila pred tremi leti, takrat sem bila stara 24 let	24	Starost	Zaključek rejništva
G2	Mogoče smo se malo več pogovarjalo o tem, da se bo rejništvo prekinilo	Pogovor o zaključku rejništva	Način	Priprave na zaključek rejništva
G3	Vse smo končali v roku enega meseca	1 mesec	Trajanje	Priprave na zaključek rejništva
G4	Bili smo pa prisotni jaz	Otrok v rejništvu	Prisotnost na pripravah	Priprave na zaključek rejništva
G4a	rejnica	Rejniška družina	Prisotnost na pripravah	Priprave na zaključek rejništva
G4b	Ter socialna delavka na centru	CSD strokovna delavka	Prisotnost na pripravah	Priprave na zaključek rejništva
G5	Pri 24-ih sem zanosila in se odločila otroka obdržati	Zanositev	Vzrok	Zaključek rejništva

G6	dogovorili za prenehanje izvajanje rejniške dejavnosti	Podpis prekinitve rejniške pogodbe	Postopek	Priprave na zaključek rejništva
G7	počasi sem se preselila k partnerju	Bivanje pri partnerju	Bivanje	Prehod iz rejniške dejavnosti v samostojno življenje
G8	Mogoče šola, ker je bilo težko usklajevati nosečnost in fakultativne obveznosti.	Usklajevanje nosečnosti in fakultativnih obveznosti	Ovire in izzivi	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
G9	Rejnica. Pomaga mi še zdaj, ko so težave in ona je moja največja opora	Rejniška družina	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
G10	Dogovor o prenehanju rejniške dejavnosti	Pogovor o prenehanju rejniške dejavnosti	Vloga centra za socialno delo	Prehod iz rejniške dejavnosti v samostojno življenje
G11	cilji za prihodnost	Pogovor o ciljih za prihodnost	Vloga centra za socialno delo	Prehod iz rejniške dejavnosti v samostojno življenje
G12	zaključek, kar zadeva papirologije	Formalnost zaključka rejništva	Vloga centra za socialno delo	Prehod iz rejniške dejavnosti v samostojno življenje
G13	Z nobeno drugo	Druga organizacija ni vključena	Vloga drugih organizacij	Prehod iz rejniške dejavnosti v samostojno življenje
G14	S partnerjem sva začela ustvarjati dom	Ustvarjanje doma	Začetek	Pot v samostojnost
G14a	in konec nosečnosti sem se preselila k njemu	Selitev na svoje s partnerjem	Bivanje	Osamosvajanje
G15	Partner in njegova družina	Partner in njegova družina	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje
G16	rejniška družina	Rejniška družina	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje

G17	dogovora o samem prenehanju rejniške dejavnosti in osamosvojitvi	Dogovor o prenehanju rejniške dejavnosti	Vloga centra za socialno delo	Osamosvajanje
G18	še študentka	Zaključevanje šole	Ovire in izzivi	Osamosvajanje
G19	nisem imela zaposlitve	Iskanje službe	Ovire in izzivi	Osamosvajanje
G20	kako bo finančno šlo naprej v prihodnosti	Finančni vidik	Ovire in izzivi	Osamosvajanje
G21	Rojstvo otroka	Materinstvo	Kazalci osamosvojitve	Osamosvajanje
G22	začneš živeti svoje življenje	Samostojno življenje	Kazalci osamosvojitve	Osamosvajanje
G23	imela sem vso podporo, ki sem jo potrebovala	Podpora rejniške družine	Vir podpore in pomoči	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
G24	nek reden dohodek	Finance	Potrebe	Potrebe v času prehoda v samostojno življenje
G25	dokončno urejeno stanovanje	Stanovanje	Potrebe	Potrebe v času prehoda v samostojno življenje
G26	podpora centra	Podpora centra	Prednosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema pri nas
G27	rejniške družine pri samem zaključevanju	Podpora rejniške družine	Prednosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema pri nas
G28	Pomanjkljivosti ne vidim	Pomanjkljivosti ni	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema pri nas

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
H1	Stara sem bila 19 let	19	Starost	Zaključek rejništva

H2	po zaključeni srednji šoli	Zaključek šolanja	Vzrok	Zaključek rejništva
H3	Z rejniki smo se pogovarjali, da pri njih ne morem ostati	Pogovor o zaključku rejništva	Način	Priprava na zaključek rejništva
H4	medtem ko se tudi domov nisem mogla vrniti	Vrnitev domov ni mogoča	Bivanje	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
H5	v pogovoru s socialno delavko delali na tem, kako bom v prihodnosti poskrbela sama zase	Individualni pogovori o bivanju in pomoči v prihodnosti	Vloga Centra za socialno delo	Prehod iz rejništva v samostojno življenje
H6	Rejnica me je učila kuhati, pospravljati	Učenje gospodinjskih opravil	Način	Priprava na zaključek rejništva
H7	naredila izpit za avto	Izpit za avto	Način	Priprava na zaključek rejništva
H8	nadzor na položnicami	Plačevanje položnic	Način	Priprava na zaključek rejništva
H9	Center za socialno delo pa je z mano imel individualne pogovore o tem kam bom šla živeti in kdo mi bo pri tem pomagal	Individualni pogovori o bivanju in pomoči v prihodnosti	Vloga Centra za socialno delo	Prehod iz rejništva v samostojno življenje
H10	ko sem dopolnila neke osemnajst let /- --/ potem vztrajno pripravljali na to, da po končani srednji šoli odidem	1 leto	Trajanje	Priprava na zaključek rejništva
H11	Po uradnem zaključku rejniške dejavnosti sem odšla začasno bivati v mladinski dom	Mladinski dom	Bivanje	Prehod iz rejniške dejavnosti v samostojno življenje

H12	Razmere za bivanje so bile slabe	Slabe razmere	Bivanje	Prehod iz rejniške dejavnosti v samostojno življenje
H13	nisem imela veliko denarja	Pomanjkanje denarja	Ovire in izzivi	Prehod iz rejniške dejavnosti v samostojno življenje
H14	Takrat tega nisem priznala, vendar mi je bilo zelo težko	Težko	Doživljanje	Prehod iz rejniške dejavnosti v samostojno življenje
H15	aktivno iskala službo	Iskanje službe	Začetek	Pot v samostojnost
H16	osamljenost	Osamljenost	Doživljanje	Prehod iz rejniške dejavnosti v samostojno življenje
H17	Rejnica	Rejniška družina	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
H18	Vsak dan me je klicala in večkrat tudi obiskala, da vidi kako sem, če kaj potrebujem	Stiki z rejniško družino	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
H19	prijatelji	Prijateljstvo	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
H20	spodbujali pred razgovori in niso dovolili da vržem puško v koruzo	Spodbuda	Viri podpore in pomoči	Pot v samostojnost
H21	socialna delavka namestila v mladinski dom	Namestitev v mladinski dom	Vloga Centra za socialno delo	Prehod iz rejniške dejavnosti v samostojno življenje
H22	Prejemnica sem bila tudi socialne pomoči	Socialna pomoč	Vloga Centra za socialno delo	Prehod iz rejniške dejavnosti v samostojno življenje
H23	Z nobeno drugo	Druga organizacija ni vključena	Vloga drugih organizacij	Prehod iz rejniške dejavnosti v samostojno življenje

H24	Začela sem pridno varčevati	Varčevanje	Način	Pot v samostojnost
H25	iskati primerna majhna stanovanja	Iskanje stanovanja	Začetek	Pot v samostojnost
H26	Sedaj imam majhno garsonjero	Garsonjera	Bivanje	Osamosvajanje
H27	Rejnica	Rejniška družina	Viri podpore in pomoči	Osamosvajanje
H28	Ne, sedaj tudi več teh razgovorov nimam več	CSD ni vključen	Vloga Centra za socialno delo	Osamosvajanje
H29	denar	Finančni vidik	Ovire in izzivi	Osamosvajanje
H30	služba	Iskanje službe	Ovire in izzivi	Osamosvajanje
H31	Redna služba	Zaposlitev	Kazalci osamosvojitve	Osamosvajanje
H32	najemniško stanovanje	Stanovanje	Kazalci osamosvojitve	Osamosvajanje
H33	podporo družine	Podpora družine	Potrebe	Potrebe v času zaključevanja rejništva
H34	Saj sem bila izgubljena	Prepuščenost samemu sebi	Pomanjkljivosti	Potrebe v času zaključevanja rejništva
H35	težko sem sama shajala	Težko	Doživljanje	Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje
H36	Vrnitev domov bi bila ogromnega pomena za mene	Vrnitev v matično družino	Potrebe	Potrebe v času zaključevanja rejništva
H37	službo	Zaposlitev	Potrebe	Potrebe v času prehoda v samostojno življenje
H38	denar	Finance	Potrebe	Potrebe v času prehoda v samostojno življenje
H39	neka stanovanja omogočena v državi za primere otrok kot sem jaz, ki naenkrat	Stanovanje	Potrebe	Potrebe v času prehoda v samostojno življenje

nimajo več kam				
H40	Pomanjkljivost vidim v tem, da smo zelo hitro prepuščeni sami sebi	Prepuščenost samemu sebi	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema
H41	Moralo bi biti več nadzora nad družinami	Nadzor	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema
H42	Moralo bi se delati na tem, da če otrok nima primerne nastanitve po zaključku rejništva in ni pripravljen na samostojno življenje, da se mu omogoči neka namestitev, ki ni zgolj začasna	Pomanjkanje dela na iskanju namestitev za otroke po zaključku	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema
H43	namestitev otroka v varnejše okolje	Varnost	Prednosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema
H44	delati potem vsaj več na posvojitvah	Dela na posvojitvah – ni	Pomanjkljivosti rejniškega sistema	Prednosti in pomanjkljivosti rejniškega sistema

Priloga C: Osnovno kodiranje

Zaključek rejništva

- Starost
 - 19 (E1, H1)
 - 25 (C1, F1)
 - 23 (D2)
 - 17 (A1)
 - 16 in pol (B1)
 - 24 (G1)

- Vzrok
 - Posvojitev (A1a)
 - Samostojna volja za zaključek rejništva (B2)
 - Želja po vrnitvi domov (B3)
 - Zaključek šolanja in zaposlitev (C3)
 - Opremljeno stanovanje (D1)
 - Pripravljenost na samostojnost (F4)
 - Zanositev (G5)

- Način
 - Posvojitev – hitro stekla (A12)
 - Ujemanje z bodočima staršema (A13)
 - Odhod k posvojiteljem (A14)
 - Zadnje redno srečanje na CSD ob zaposlitvi (C6)

Priprava na zaključek rejništva

- Postopek
 - Podpis prekinitve rejniške pogodbe (B6, C4, F11, G6)
 - Sodelovanje z biološko mamo pri urejanju formalnosti posvojitve. (A14)
 - Želja po vrnitvi domov – prepis z očetom (E9)
- Način

- Pogovor o zaključku rejništva (C27, E5, G2, H3)
 - Priprav ni bilo (C2, D3, F3)
 - Učenje gospodinjskih opravil (E7, H6)
 - Priprave na samostojno življenje (E6)
 - Učenje kuhanja (E8)
 - Pomoč pri zaključevanju šole (E14)
 - Zavedanje zaključka rejništva (F10)
 - Izpit za avto (H7)
 - Plačevanje položnic (H8)
- Trajanje
- 1 mesec (B5, G3)
 - Hitro na svoje (C8)
 - Več mesecev (D8)
 - Do pol leta (E15)
 - Nekaj srečanj na CSD (F5)
 - 1 leto (H10)
- Prisotnost na pripravah
- CSD strokovna delavka (A16b, B7, C7, F7, F8, G4b)
 - Otrok v rejništvu (A16c, B7a, C7a, F9, G4)
 - Rejniška družina (B8, C7b, F6, G4a)
 - Matična družina (A16, B8a)
 - Posvojitelja (A16a)

Prehod iz rejniške družine v samostojno življenje

- Bivanje
- Bivanje pri rejnikih tudi po dopolnjenem 18. letu (D5, F2)
 - Bivanje pri partnerju (F14, G7)
 - Življenje v posvojiteljski družini (A16)
 - Konec srednje šole selitev v stanovanjsko skupnost v Jaršah (B4)
 - Ne more ostati v rejniški družini (E5a)

- Socialna delavka zagotovi bivanje v starejši hiši (E16)
 - Vrnitev domov ni mogoča (H4)
 - Mladinski dom (H11)
 - Slabe razmere (H12)
- Finance
- Pokojnina po mami (C9)
 - Prihodek namenila za osnovne stroške (C10)
 - Ni najemnine (E17)
 - Delo na kmetiji (E18)
- Doživljanje
- Težko (A18, H14, H35)
 - Zavedanje zaključka rejništva – šok (E3)
 - Učenje odgovornosti (B9)
 - Rejniki kot pravi starši (D4)
 - Navajanje na samostojno življenje (D9)
 - Šok (E3a)
 - Bilo je hudo (E4)
 - Ni bilo težko (F13)
 - Osamljenost (H16)
- Ovire in izzivi
- Težave zaradi šole (B10)
 - Stres gospodarjenja z lastnim življenjem (C11)
 - Navajenost na veliko družino (D10)
 - Ni bilo ovir (F17)
 - Usklajevanje nosečnosti in fakultativnih obveznosti (G8)
 - Pomanjkanje denarja (H13)
- Vir podpore in pomoči
- Podpora rejniške družine (D26, E10, F12, G23)
 - Vedno dobrodošla (D24, F16)

- Zagotovljena podpora (D25, F44)
 - Znanje, ki ga je dobil od posvojiteljev (A17)
 - Finančna podpora (C12)
 - Omogočena pomoč doma (D23)
 - CSD strokovna delavka (E10a)
 - Načrt za prihodnost (F42)
 - Samostojnost (F43)
- Vloga Centra za socialno delo
- Redna srečanja na Centru za socialno delo (C5, C14, E29)
 - CSD nima nobene vloge (A24, B14)
 - Socialna pomoč (E29, H22)
 - Pogovor o zaključku rejništva (F22, G10)
 - Analiza samostojnega življenja (C14a)
 - Center za socialno delo poišče in dodeli primerno in ugodno stanovanje (D14)
 - Poiščejo bivanje (E27)
 - Obiski socialne delavke (F33)
 - Pogovor o ciljih za prihodnost (G11)
 - Formalnost zaključka rejništva (G12)
 - Individualni pogovori o bivanju in pomoči v prihodnosti (H5, H9)
 - Namestitev v mladinski dom (H21)
- Vloga drugih organizacij
- Druga organizacija ni vključena (C16, D15, E31, F23, G13, H23)
 - Deteljica (A25)
 - Stanovanja skupnost Jarše (B15)

Pot v samostojnost

- Začetek
 - Zaposlitev (A20, E19, E31)
 - Iskanje službe (E12, F25, H15)
 - Iskanje stanovanja (E11, H25)
 - Želja po domačnosti (B16), želja po pripadnosti (B16a)
 - Služba – odhod v tujino (A26)
 - Prehod iz srednje šole na fakulteto (C17)
 - Urejanje stanovanja (D7)
 - Center najde primerno stanovanje (D16)
 - Selitev na svoje z partnerjem (F15)
 - Zaključek študija (F24)
 - Načrtovanje družine (F38)
 - Ustvarjanje doma (G14)
- Način
 - Varčevanje (A28, B17, H24)
 - Preselitev v Ljubljano s sošolci iz srednje šole (C18)
 - Nakup avtomobila (C20)
 - Urejanje samostojnega življenja (F27)
- Bivanje
 - Živel pri posvojiteljih (A27)
 - Odhod domov pri osemnajstih (B11)
 - Selitev v študentsko skupnost (C19)
- Ovire in izzivi
 - Upravljanje z denarjem (A20, E24)
 - Iskanje službe (A22)
 - Odgovornost (E22)
 - Samostojnost (E23)
 - Finance (E24)

- Vir podpore in pomoči
 - Rejniška družina (D6, D12, E27, F18, G9, H17)
 - Center za socialno delo (D13, E26)
 - Prijateljstvo (B12, H19)
 - Stiki z rejniško družino (E27a, H18)
 - Strokovni delavci v stanovanjski skupnosti Jarše (B13), razumevanje (B13a)
 - Znanje od posvojiteljev (A23)
 - Starši plačevali del stroškov (B19)
 - Družina (C13)
 - Svetovanje in pomoč (E27b)
 - Partner (F19), partnerjeva družina (F20)
 - Sorodniki (F21)
 - Spodbuda (H20)

Osamosvajanje

- Čas
 - Osamosvojitve pri 20ih (A26)
 - 25 let (C26)
 - V obdobju do enega leta od začetka samostojnega življenja (D21)
 - Finančna stabilnost (E19)
- Bivanje
 - Preselitev v najemniško stanovanje (E20, E32)
 - Stanovanje v župnišču (A29)
 - Selitev na svoje s partnerjem (G14a)
 - Garsonjera (H26)
- Vir podpore in pomoči
 - Rejniška družina (D17, E34, F28, G16, H27)
 - Samostojnost (A31, B18, E37)
 - Prijateljstvo (D17a, E36, F32)

- Partner (F29, G15), partnerjeva družina (F30, G15)
 - Sodelavci (D17b)
 - Delovna etika (A32)
 - Znanje od posvojiteljev (A33)
 - Red (A34)
 - CSD strokovna delavka (E35)
 - Sorodniki (F31)
 - Čustvena podpora (F39)
 - Nasveti (F40)
 - Družina (C21)
- Vloga Centra za socialno delo
- CSD ni vključen (A35, B20, F34, H28)
 - Redna srečanja na Centru za socialno delo (C22, E38)
 - Iskanje stanovanja (D18)
 - Podpis pogodbe za stanovanje (D19)
 - Dogovor o prenehanju rejniške dejavnosti (G17)
- Ovire in izzivi
- Finančni vidik (B21, G20, H29)
 - Iskanje službe (B22, G19, H30)
 - Odgovornost odrasle osebe (C23, E38)
 - Zaključevanje šole (C24, G18)
 - Plačevanje računov, odmera davkov, itd.(C23a)
 - Upravljanje z denarjem (A35)
 - Opremljanje stanovanja z lastnimi prihranki (D20)
 - Bolezen (F35)

- Kazalci osamosvojitve
 - Samostojno življenje (A36, B24, B26, D22, E41, F36, G22)
 - Zaposlitev (C25, E40, H31)
 - Odgovornost le do sebe (A37b, F37)
 - Lastništvo nepremičnine (B23)
 - Odmaknjenost (B25)
 - Materinstvo (G21)
 - Stanovanje (H32)

- Doživljanje
 - Težko biti sam (D11)

Potrebe v času zaključevanja rejništva

- Pomanjkljivosti
 - Prepuščenost samemu sebi (A42, H34)
 - Dolg postopek (A37)
 - Nepripravljenost (E43)

- Potrebe
 - Pogovor (A40, B27)
 - Bivanje pri rejnikih (E42), ne bi bil soočen z bremenom odraslega življenja (E42a)
 - Vrnitev v matično družino (E44, H36)
 - Znanje (A41)
 - Hitrejši začetek dela na morebitni posvojitvi (A39)
 - Ljubezen sorodnikov pri rejnikih (A43)
 - Ohranitev dobrih odnosov z rejniki (B28)
 - Postopek bolj po korakih (E43)
 - Potreb ni – zagotovljeno bivanje (F41)
 - Podpora družine (H33)

Potrebe v času prehoda v samostojno življenje

- Potrebe
 - Finance (B29, E45, H38)
 - Zaposlitev (B30, E46, H37)
 - Stanovanje (G25, H39)
 - Državlјanska vzgoja (C28), neznanje glede osnovnih zadev (C28a)
 - Zaposlitev in prihodek (A44)
 - Iznajdlјivost (A45)

Prednosti in pomanjklјivosti rejniškega sistema v Sloveniji

- Prednosti rejniškega sistema
 - Varen dom za čas urejanja razmer v matični družini (A45, B33, D31, E50)
 - Občutek sprejetosti (B31, D30)
 - Varnost (B31a, H43)
 - Učenje vzajemnosti (A47)
 - Vpogled v družinsko življenje (A48)
 - Možnosti posvojitve (B32)
 - Nameščenost v krog družine (C29)
 - Učenje in rast (D32)
 - Dokaz samostojnosti (F50)
 - Podpora centra (G26)
 - Podpora rejniške družine (G27)
- Pomanjklјivosti rejniškega sistema
 - Otroci vir denarja (A49, F52)
 - Nadzor (E47, H41)
 - Dolgotrajna rejništva (A49)
 - Premalo pogovora (A51)
 - Starost rejnikov (A52)
 - Neznanje rejnikov (A53)
 - Nasilje in zlorabe znotraj rejniške družine (B34)
 - Pomanjklјiv sistem (B35)

- Postopek preverjanja rejniških družin (B36)
- Potrebni so nenapovedani obiski socialnih delavk (B37)
- Sodelovanje šolskih svetovalnih delavk in socialnih delavk na Centru za socialno delo (B38)
- Pogovor na samem in upoštevanje vidika otroka (C15)
- Težko sprejemati samostojne odločitve (C30)
- Nadzor Centrov za socialno delo nad ključnimi odločitvami v življenju mlade osebe (C31)
- Začasna namestitve (D27)
- Otroci imajo veliko težav ob zaključku rejništva (D28)
- Prisila v samostojno življenje (D29)
- Pomanjkanje dela na vrnitvi v matično družini (E49)
- Nedodelan odhod iz rejništva (F45)
- Ne vedo kje iskati pomoč (F46)
- Klasičnost storitev (F47)
- Ni začasne nastanitve po zaključku rejništva (F48)
- Podporne skupine – ni (F49)
- Premalo rejnikov (F51)
- Odnosi na CSD niso realni (F53)
- Pomanjkljivosti ni (G28)
- Prepuščenost samemu sebi (H40)
- Pomanjkanje dela na iskanju namestitev za otroke po zaključku rejništva (H42)
- Dela na posvojitvah – ni (44)